

ARBEIDS- OG
INKLUDERINGSDEPARTEMENTET

Handlingsplan

Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen og mål for inkludering

Vedlegg til St.prp. nr. 1 (2006-2007) – Statsbudsjettet 2007

Statsrådets forord

Norge skal være verdens mest inkluderende samfunn. Alle som bor her skal ha like muligheter til å bidra og å delta i fellesskapet. Innvandrerbefolkningen må kunne oppnå likeverdige levekår som resten av befolkningen. Dette er mål vi så langt ikke har oppnådd.

Derfor legger regjeringen nå fram en handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen. Her retter regjeringen innsatsen mot fire områder som er avgjørende for å lykkes i inkluderingsarbeidet – Arbeid, Oppvekst, utdanning og språk, Likestilling og Deltakelse.

Regjeringen viderefører og utvider omfanget av konkrete mål som indikatorer for inkludering av innvandrerbefolkningen. Gjennom 17 mål for inkludering av innvandrerbefolkningen på 8 departementers ansvarsområder, vil vi følge med på om vi er på rett vei mot et samfunn hvor alle har like muligheter.

A handwritten signature in blue ink that reads "Bjarne Håkon Hanssen". The signature is written in a cursive, flowing style.

Bjarne Håkon Hanssen

Innhold

Definisjoner og statistikk	4
I – Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen	5
Samlet oversikt over tiltak	9
Tiltak	10
II – Mål for inkludering av innvandrerbefolkningen	22
Samlet oversikt over målene og ansvarlig departement	24
Innvandrerbefolkningens virkelighet i Norge - mer informasjon	25
Arbeid, velferd og språk	26
Utdanning og oppvekst	30
Helse og omsorg	37
Politi, kriminalomsorg og rettsvesen	40
Valg og bolig	43
Kultur og media	47
Staten som arbeidsgiver	49
Noter	51

Definisjoner

- Innvandrerbefolkningen består av personer med to utenlandskfødte foreldre.
- Det skilles mellom de som selv er innvandret (født i utlandet), og de som er født i Norge av to utenlandskfødte foreldre. Den første gruppen kalles innvandrere, den andre gruppen etterkommere.
- Personer som kun har én forelder som er født i utlandet, regnes ikke som del av innvandrerbefolkningen.
- Flyktninger er personer som fikk opphold i Norge pga. behov for beskyttelse.

Statistikk

pr. 1. januar 2006 der ikke annet framgår av teksten

- Innvandrerbefolkningen utgjør 387 000 personer, tilsvarende 8,3 prosent av befolkningen.
- 47 prosent av innvandrerbefolkningen har norsk statsborgerskap.
- I 1970 utgjorde innvandrerbefolkningen i Norge om lag 59 000 personer eller 1,5 prosent av folketallet.
- Innvandrerbefolkningen i Norge består av personer fra over 200 land. De 10 største innvandrergroppene har bakgrunn fra Pakistan (27 675), Sverige (23 489), Irak (20 076), Danmark (19 179), Vietnam (18 333), Somalia (18 015), Bosnia-Hercegovina (14 822), Iran (14 362), Tyrkia (14 084) og Jugoslavia/Serbia og Montenegro (12 905).
- 74 prosent av innvandrerbefolkningen har ikke-vestlig bakgrunn. Med ikke-vestlige land menes Øst-Europa, Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Tyrkia.
- I løpet av den siste femårsperioden har det nesten ikke vært noen økning i antallet personer med svensk, dansk og britisk innvandrerbakgrunn. Det har også vært en relativt liten økning av personer med pakistansk og vietnamesisk bakgrunn. Antall russere er derimot mer enn fordoblet og antall irakere, somaliere og polakker er nesten doblet. Tyskere er den eneste av de store vestlige innvandrergroppene som har hatt betydelig vekst i den siste femårsperioden.
- Pr. 1. januar 2005 bodde det 107 000 personer i Norge som har kommet hit som flyktninger eller som familiemedlemmer til flyktninger. De 10 landene det har kommet flest personer med flyktningbakgrunn fra, er Irak, Bosnia-Hercegovina, Somalia, Iran, Vietnam, Serbia og Montenegro, Sri Lanka, Afghanistan, Chile og Russland.
- 68 200 personer er etterkommere (personer født i Norge av to utenlandskfødte foreldre). Det betyr at om lag hver sjettede person i innvandrerbefolkningen er født i Norge. Den største gruppen er personer født i Norge av pakistanske foreldre med 12 200 personer, dvs. at 45 prosent av de med pakistansk bakgrunn er født i Norge. Deretter følger personer med vietnamesiske foreldre (6 100), tyrkiske foreldre (4 800) og med foreldre fra Sri Lanka (4 500).
- Etterkommerne er fremdeles svært unge. Kun fire prosent er 30 år eller eldre, 86 prosent er under 20 år og 78 prosent er under 16 år.
- 32 prosent av innvandrerne har bodd i Norge i mindre enn fem år, mens 16 prosent har bodd i Norge i 26 år eller mer. 48 prosent av danskene har bodd i Norge i mer enn 26 år. I den andre enden av skalaen finner vi afghanere, hvor 81 prosent har bodd i Norge i mindre enn fem år. Også en stor andel ukrainere, russere, polakker og somaliere, henholdsvis 72, 66, 51 og 51 prosent, har bodd i Norge i mindre enn fem år.
- Totalt i hele innvandrerbefolkningen er det om lag like mange kvinner som menn, og dette gjelder også for de fleste landgruppene. Andelen kvinner er høy fra Thailand (84 prosent), Filippinene (76 prosent) og Russland (66 prosent), mens det er en større andel menn fra Storbritannia (58 prosent), Afghanistan (57 prosent), og Irak (57 prosent).
- Det bor innvandrere i alle landets kommuner, men to kommuner har ingen ikke-vestlige innvandrere. 47 prosent av den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen og 38 prosent av den vestlige innvandrerbefolkningen bor i Oslo og Akershus. De 12 kommunene i landet med flest bosatte innvandrere er Oslo, Bergen, Stavanger, Drammen, Trondheim, Bærum, Kristiansand, Skedsmo, Fredrikstad, Sandnes, Skien og Lørenskog.

Kilde: SSB

DEL I

Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen

ning og får de jobbene de er kvalifiserte for. I kulturlivet ser vi et mangfold av aktører. Mange med innvandrerbakgrunn deltar aktivt i politikken og i frivillige organisasjoner.

Samtidig ser vi tendenser til levekårsforskjeller mellom innvandrerbefolkningen og den øvrige befolkning, hvor innvandrerbefolkningen som helhet har dårligere levekår enn befolkningen generelt. Arbeidsledigheten for innvandrere som gruppe er over tre ganger høyere enn for befolkningen for øvrig. Innvandrere, og særlig ikke-vestlige innvandrere, er overrepresentert i husholdninger med vedvarende lavinntekt. Den lave yrkesdeltakelsen og den høye arbeidsledigheten blant ikke-vestlige innvandrere er en viktig grunn til at denne gruppen har vanskelige levekår. Det er også tendenser til at barn med innvandrerbakgrunn som gruppe gjør det dårligere i grunnskolen enn andre barn, noe som har store konsekvenser for deres videre utdanning og muligheter.

Et inkluderende samfunn

Regjeringen arbeider for et tolerant, mangfoldig samfunn. Alle skal ha de samme rettigheter, plikter og muligheter - uavhengig av etnisk bakgrunn, kjønn, religion, seksuell orientering eller funksjonsdyktighet. Likeverd, solidaritet, rettferdighet og en god fordelingspolitikk er grunnverdiene for å skape et slikt samfunn. De er bærebjelkene i regjeringens integrerings- og inkluderingspolitikk. Et inkluderende samfunn forutsetter likestilling mellom kjønnene, og et samfunn fritt for rasisme og diskriminering.

Målet for regjeringens inkluderingspolitikk er at alle som bor i Norge skal delta i samfunnet og ha like muligheter. Regjeringen vil legge til rette for at innvandrere raskest mulig kan bidra med sine ressurser i arbeidslivet og i samfunnet for øvrig. Regjeringen vil forhindre at det utvikler seg et klassesamt samfunn hvor personer med innvandrerbakgrunn har dårligere levekår og lavere samfunnsdeltakelse enn befolkningen for øvrig.

Integreringspolitikken har som formål at nyankomne innvandrere raskt blir i stand til å bidra og delta i samfunnet. Introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere og rett og plikt til norskopplæring er sentrale virkemidler i integreringspolitikken. Rask og god bosetting av flyktning-er skal danne grunnlag for et aktivt liv i trygge omgivelser.

Det norske velferdssamfunnet bygger på solidaritet – på at alle må bidra til samfunnet etter evne og mulighet, for at samfunnet skal kunne yte tilbake. Rasisme og diskriminering er uforenlig med ideen om likeverd og målet om like muligheter. Alle har i utgangspunktet de samme formelle rettighetene og pliktene. Regjeringen vil arbeide for at alle også har reell anledning til å ivareta sine rettigheter.

Over åtte prosent av Norges befolkning har innvandrerbakgrunn. Innvandrerbefolkningen er en stor og sammensatt gruppe. Det er store variasjoner mellom grupper og individer når det gjelder for eksempel alder, utdanningsnivå, botid i Norge, holdninger, levested og tradisjoner.

Majoriteten av innvandrerne deltar i samfunnet på linje med andre. De fleste snakker norsk, har jobb, og klarer seg bra. Mange unge med innvandrerbakgrunn tar høyere utdan-

Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen markerer regjeringens satsing på integrering og inkludering for den kommende budsjettperioden. Handlingsplanen tar tak i fire områder som er helt avgjørende for å lykkes i inkluderingsarbeidet: Arbeid, Oppvekst, utdanning og språk, Likestilling og Deltakelse. Handlingsplanen omfatter både nye satsinger og videreføring og styrking av tidligere tiltak. Samlet verdi av planen er 400 mill. kr.

Regjeringen legger parallelt med handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen fram en handlingsplan mot fattigdom. Flere tiltak for å styrke arbeidsmarkedstilknytningen for innvandrere og for å fremme inkludering av utsatte barn og unge er fremmet som en del av regjeringens handlingsplan mot fattigdom. Den nye arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV) skaper en ramme for et helhetlig og samordnet tilbud til personer som har behov for bistand til å komme i og stå i et arbeidsforhold. Regjeringen legger høsten 2006 fram en stortingsmelding om arbeid, velferd og inkludering med forslag til hvordan tiltak, tjenester og stønader best kan innrettes for å bidra til at flere kan komme i arbeid. Innvandrerbefolkningens situasjon og muligheter i arbeidslivet vil være et tema i meldingen.

Arbeid

Arbeid har stor betydning for den enkeltes generelle levekår og økonomiske situasjon. Arbeid til alle er det viktigste vi kan gjøre for å redusere sosiale forskjeller. Regjeringen arbeider for et mer inkluderende arbeidsliv, med plass til ulike mennesker, og med en forventning om at alle deltar i arbeidslivet etter evne. Arbeidsplassen er en viktig arena for kontakt mellom mennesker og er i så måte en av de viktigste møteplassene for innvandrere og resten av befolkningen.

Norge har nå et generelt godt arbeidsmarked, med lav ledighet og høy sysselsetting. Samtidig er ledigheten for innvandrerne som helhet tre ganger så høy som for befolkningen for øvrig. Denne forskjellen har holdt seg stabil over lang tid. Det er både strukturelle, økonomiske og individuelle årsaker til arbeidsledighet. Innsatsen og

virkemidlene som tas i bruk for å få folk i arbeid, må derfor være målrettede og tilpasset de problemer som skal løses.

Den første jobben for nyankomne innvandrere er å lære seg norsk og å lære det norske samfunnslivet å kjenne. Myndighetene har ansvar for å legge til rette for at den enkelte skal kunne skaffe seg nødvendig kunnskap. Integreringsprosessen finner i hovedsak sted i kommunene, og integreringstilskuddet er statens viktigste økonomiske bidrag til kommunen for dette arbeidet. Rett og plikt til å delta i norskopplæring og introduksjonsprogram for flyktninger er svært viktige virkemidler som bidrar til at innvandrere og flyktninger raskt kan komme ut i arbeidslivet og bli økonomisk selvstendige. Arbeids- og velferdsetaten samarbeider med kommunen om introduksjonsordningen, og skal generelt bistå med å få personer raskere i arbeid.

Introduksjonsordningen skal styrke nyankomne innvandreres mulighet for deltakelse i yrkes- og samfunnsliv. Ordningen ble obligatorisk i september 2004. Mange innvandrere som ble bosatt i Norge før den tid, eller ikke inngår i introduksjonslovens målgruppe, har derfor ikke fått den gode starten som introduksjonsprogram gir med individuell oppfølging og målrettet kvalifisering. I statsbudsjettet for 2006 ble satsingen på Ny sjansesprogrammet fordoblet. Programmet skal bidra til kvalifisering for innvandrere som har vært utenfor arbeidslivet i lang tid. I statsbudsjettet for 2006 gjeninnførte regjeringen videre rett og plikt til introduksjonsprogram for familiemedlemmer som blir gjenforent med personer som har fått opphold på humanitært grunnlag, og kommunene fikk igjen integreringstilskudd for denne gruppen.

Personer som kommer som asylsøkere, må ofte tilbringe lang tid på mottak mens de venter på vedtak i saken sin. Regjeringen mener at opplæring i det norske språket bør starte så tidlig som mulig, slik at de som får opphold i Norge, raskt kan delta og bidra i samfunnet.

Regjeringens mål er at unge med innvandrerbakgrunn med oppvekst og forventninger fra Norge, får like gode muligheter på arbeidsmarkedet som annen ungdom. Over 60 prosent av etterkommerne er under 24 år, og mange er derfor i utdanning og utenfor arbeidslivet. Når unge med innvandrerbakgrunn oppmuntres til å ta utdanning, er det avgjørende at de i neste omgang faktisk kommer inn på arbeidsmarkedet, på linje med andre. Opplevelsen av å ha like muligheter som andre bidrar til å skape en tilhørighet til det norske samfunnet.

Det er viktig å arbeide bredt for å få inkludert alle i arbeidsmarkedet, enten det er som arbeidstaker eller selvstendig næringsdrivende. Motivering til yrkesdeltakelse og kvalifisering til det norske samfunns- og arbeidslivet er én side av saken. Samtidig må det sørges for at innvandrere faktisk slipper inn i arbeidslivet. Majoritetsbefolkningen og arbeidsgivere må ikke stenge folk ute på grunn av usikkerhet knyttet til deres bakgrunn. Alle arbeidsgivere, både statlige, kommunale og private, bør ha en bevisst og aktiv rekrutteringspolitikk overfor personer med innvandrerbakgrunn og motarbeide alle former for

direkte og indirekte diskriminering. I statsforvaltningen er arbeidsgivere pålagt å innkalle minst én søker med innvandrerbakgrunn til intervju ved tilsetninger, forutsatt at søkeren er kvalifisert. Ledere for alle statlige heleide virksomheter er oppfordret til å innføre den samme ordningen. Regjeringen har også satt fokus på store private bedrifter. De er viktige arbeidsgivere som er med på å sette standarden i norsk arbeidsliv.

Oppvekst, utdanning og språk

Alle barn og unge skal ha de samme rettigheter og muligheter til utvikling, uavhengig av foreldres økonomi, innvandrerbakgrunn, hudfarge, utdanning og geografisk tilhørighet. Regjeringen vil legge til rette for at barn og unge med innvandrerbakgrunn får gode forutsetninger for å bidra og delta i samfunnet. Foreldre er de viktigste personene i barnas liv, og foreldrene har et særskilt ansvar for å fremme barnas vel og legge til rette for at barna kan delta fullt ut i det norske samfunnet.

Alle barn bør beherske norsk språk før de begynner på skolen. Gjennom barnehagen kan barn som ikke snakker så mye norsk hjemme, få anledning til å lære språket og forberede seg på skolestart. For enkelte barn kan språkstimulering eller liknende tiltak være nyttig for å bedre norsk-kunnskapene. Regjeringen vil arbeide for at en større andel av barn med innvandrerbakgrunn går i barnehage.

En god offentlig skole, der elever med ulik bakgrunn møtes som likeverdige, er et viktig bidrag til et framtidig inkluderende samfunn. Skolen står overfor store utfordringer i å gi et fullverdig tilbud og tilpasset opplæring til alle barn, også de med en annen språklig bakgrunn enn norsk. De nasjonale prøvene som ble gjennomført i 2005, viste at elever med innvandrerbakgrunn i gjennomsnitt scorer lavere på lesing enn elevgruppen som helhet. Andelen elever med innvandrerbakgrunn som fullfører og består videregående opplæring er også noe lavere enn for befolkningen generelt. Enkelte skoler har spesielle utfordringer på grunn av en høy andel elever med innvandrerbakgrunn. Dette krever ekstra ressurser, både til undervisningen og til hjem-skole-samarbeidet.

Innsatsen for barn og unge med innvandrerbakgrunn handler også om forebygging av rasisme og diskriminering. Alle barn i Norge har godt av erfaringer med og kunnskap om det flerkulturelle samfunnet. Barn og unge med innvandrerbakgrunn trenger positive rollemodeller. Ett av regjeringens mål for inkludering er at andelen ansatte med innvandrerbakgrunn i barnehager, barnevern og skoler skal øke.

Vedvarende lavinntekt er et større problem i innvandrerbefolkningen enn i befolkningen som helhet, og fattigdommen rammer særlig barn og unge. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at mellom to og tre av ti barn under 18 år med innvandrerbakgrunn levde i husholdninger med vedvarende lavinntekt i perioden 2002-2004. Dette er et alt for høyt tall. Universelle velferdsordninger og gratis og rimelige fellesgoder, samt tiltak for å bekjempe fattigdom blant utsatte grupper, vil ha stor betydning for oppvekstvilkårene til mange barn og unge med innvandrerbakgrunn.

Likestilling

Et inkluderende samfunn forutsetter likestilling mellom kjønnene. Regjeringen er opptatt av at likestilling skal gjelde for alle, også for innvandrerbefolkningen. Dobbel diskriminering er en reell problemstilling for kvinner med innvandrerbakgrunn. De kan oppleve å bli utsatt for diskriminering, både som kvinner og som innvandrere.

Økonomisk selvstendighet er bærebjelken i all likestilling. Arbeid og egen inntekt gir økonomisk selvstendighet og valgmuligheter for individet og familien. Sysselsettingsprosenten for kvinner med innvandrerbakgrunn er 10 prosent lavere enn den er for menn med innvandrerbakgrunn, og det er langt mindre vanlig for kvinner med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn å ha egen arbeidsinntekt enn det er for andre kvinner i Norge. Det norske samfunnet er i stor grad basert på to-inntektsfamilier. Hvis en familie velger å la én part være hjemme, innebærer dette ofte en lavere levestandard. I slike tilfeller verken skal eller kan offentlige overføringer kompensere for en lavere samlet arbeidsinntekt.

Kjennskap til språk og samfunn er også en forutsetning for å kunne følge opp barn i barnehage og skole, og på eventuelle fritidsaktiviteter. Kvinner har en sentral rolle i barns oppvekst og oppdragelse. Ved å sørge for at mor kjenner, deltar og bidrar i samfunnet, blir barnas oppvekstvilkår bedret. Regjeringen vil bl.a. satse på kvinnevernede arbeidsmarkedstiltak for å øke kvinners deltakelse i arbeidslivet og i samfunnet for øvrig.

Regjeringens mål er at alle skal ha like muligheter. Regjeringen vil derfor motarbeide handlinger og tradisjoner som fratår unge mennesker retten til å bestemme over seg selv og sitt eget liv. Tvangsekteskap og kjønnslemlestelse er straffbart i Norge, og miljøer hvor dette forekommer, har selv et klart ansvar for å forhindre det. Regjeringen vil styrke innsatsen for å forebygge slike overgrep, gjennom målrettet innsats og gjennom å støtte innvandreres egen innsats.

Deltakelse

Alle innbyggere i Norge skal ha like muligheter til å delta i politiske og frivillige organisasjoner, i nabolaget og lokalsamfunnet. Alle har et selvstendig ansvar for å ta disse møteplassene i bruk, og til å engasjere og involvere seg i sitt eget nærmiljø, i sine barns fritidsaktiviteter og i det politiske og sivile samfunn. Fravær av rasisme og diskriminering er en forutsetning for deltakelse på like vilkår.

Frivillige organisasjoner er viktige og nødvendige aktører i et demokratisk samfunn. Frivillig arbeid aktiviserer og engasjerer folk, og skaper arenaer for samhandling. Dette kan bidra til å fremme toleranse mellom ulike grupper av befolkningen og til å motvirke rasisme og diskriminering. Deltakelse i det frivillige liv bidrar også til at man får kontakter og nettverk som kan være nyttige i for eksempel arbeidslivet. Regjeringen vil bidra til at organisasjoner som representerer innvandrere bruker sin stemme og blir hørt i spørsmål som gjelder utvikling av samfunnet. Støtte til frivillige organisasjoner, idrett og kultur er viktige virkemidler for å skape et inkluderende samfunn.

Regjeringen ønsker også at flest mulig av de som bosetter seg i Norge, blir norske statsborgere. Gjennom å bli statsborger slutter man seg til de politiske verdiene som det norske samfunn bygger på, som demokrati og menneskerettigheter.

Alle skal ha lik tilgang til samfunnets offentlige tjenester og institusjoner. Dersom noen grupper systematisk skiller seg ut med for eksempel å ha dårligere helse eller dårligere boforhold enn befolkningen for øvrig, forteller det om barrierer, enten i gruppene selv eller i storsamfunnet, som står i veien for like muligheter for alle. Tilpassede offentlige tjenester er en forutsetning for at alle, uansett bakgrunn og forutsetninger, skal få likeverdige tjenester og likeverdige muligheter.

De siste årene har ca. 100 000 mennesker til enhver tid bodd i Norge i kortere enn fem år. De nyankomne møter helt andre utfordringer enn innvandrere med lengre botid i landet, og befolkningen for øvrig. Bruk av tolk er da ofte en forutsetning for at innvandrere skal få tilgang til tjenestene, og for at tilbudet som gis er i samsvar med de behov mottakeren har.

Samlet oversikt over tiltak

<i>Tiltak</i>	<i>Ansvarlig</i>
1. Økning av integreringstilskuddet	AID
2. Arbeidsrettet innsats overfor innvandrere	AID
3. Program for basiskompetanse i arbeidslivet Fremmet som del av regjeringens handlingsplan mot fattigdom	KD
4. Videreføring av Ny sjanse	AID
5. Fortsatt fokus på etablerervirksomhet blant innvandrere	AID
6. Forsøk med moderat kvotering av personer med innvandrerbakgrunn til statsforvaltningen	AID
7. Aktiv rekruttering av personer med innvandrerbakgrunn til statsforvaltningen og helseforetakene	AID
8. Norskopplæring for asylsøkere	AID
9. Videreføring av forsøk med språkkartlegging av fireåringer	AID
10. Språkløftet: Oppfølging av barn på grunnlag av språkkartlegging på helsestasjonen	KD
11. Gratis kjernetid i barnehage	AID
12. Flere ressurser til skoler med mer enn 25 prosent minoritetsspråklige elever	KD
13. Nye læreplaner for opplæring i norsk og morsmål for språklige minoriteter	KD
14. Positive rollemodeller – stimulering til utdanning av barn	BLD
15. Styrking av barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn Fremmet som del av regjeringens handlingsplan mot fattigdom	BLD
16. Kompetanseteam mot tvangsekteskap	AID
17. Tiltak mot tvangsekteskap: informasjon, holdningsskapende arbeid og kunnskapsutvikling	BLD
18. Informasjon til nyankomne om kjønnslemlestelse og tvangsekteskap	BLD
19. Tiltak mot kjønnslemlestelse: holdningsendring og kunnskapsutvikling	BLD
20. Styrke frivillige organisasjoner og frivillig arbeid som bidrar til deltakelse og inkludering	AID
21. Bevisstgjøring mot rasisme og diskriminering	AID/BLD
22. Innsats mot diskriminering i politiet	JD
23. Undersøkelse om diskriminering i boligmarkedet	KRD
24. Månedlige vedtak om bostøtten Fremmet som del av regjeringens handlingsplan mot fattigdom	KRD
25. Statsborgerseremoni	FAD/AID
26. Videreutdanning for religiøse ledere	AID
27. Etablering av permanent tolkeutdanning	KD
28. Forebygging av livsstilssykdommer blant personer med innvandrerbakgrunn	HOD

1 Økning av integreringstilskuddet

47 mill. kr

Ansvarlig: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Regjeringen er opptatt av at flyktninger og deres familier bosettes raskest mulig, slik at de også raskest mulig kan bidra med sine ressurser i arbeids- og samfunnsliv. Kommunene er hovedaktører for å oppnå målsettingen om bosetting, og integreringstilskuddet er det viktigste virkemiddel for å få til rask og god bosetting. Regjeringen vil øke integreringstilskuddet med 47 mill. kr.

Bosetting av flyktninger er frivillig for den enkelte kommune. Anmodningen gjøres ut fra et beregnet behov for kommuneplasser til de flyktningene som får oppholdstillatelse i Norge. Fordeling av bosettingsbehovet på kommuner gjøres i samarbeid mellom Kommunenes sentralforbund (KS) og IMDi. Integreringstilskuddet er over tid forutsatt å skulle tilsvare kommunenes gjennomsnittlige utgifter til integrering og bosetting av flyktninger i bosettingsåret og de fire påfølgende år. Beregningsutvalgets kartlegging for 2005 viser en økning i kommunenes utgifter fra 2004 til 2005. Det er viktig at kommunene økonomisk er i stand til å imøtekomme bosettingsbehovet og gjennomføre introduksjonsprogram som raskt kvalifiserer flyktningene for arbeidslivet. For å støtte opp om dette vil regjeringen derfor øke integreringstilskuddet. Økningen består av prisomregning i tillegg til nysatsingen, og er på totalt 26 000 kr for femårsperioden. Økningen legges på tilskuddet for år to og tre. Ny sats for voksne år to er 113 000 kr og år tre 92 000 kr. Totalbeløpet for femårsperioden blir 476 000 kr for voksne og 456 000 kr for barn.

I 2006 gjennomføres det en evaluering av integreringstilskuddet for å gi et kunnskapsgrunnlag for hvordan integreringstilskuddet benyttes i kommunene. Evalueringen vil gi et viktig grunnlag for arbeidet med å vurdere hvordan tilskuddsordningen kan bidra til å stimulere til mer aktive integreringstiltak i kommunene.

Tiltaket er omtalt i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet, kap. 651, post 60.

2 Arbeidsrettet innsats overfor innvandrere

165 mill. kroner

Ansvarlig: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Innvandrere er en heterogen gruppe, og dette gjenspeiler seg blant annet ved ulik tilknytning til arbeidsmarkedet. Selv om mange innvandrergreper deltar i arbeidslivet på lik linje med befolkningen for øvrig, er ledigheten blant innvandrere totalt over tre ganger så høy som for resten av befolkningen. Forskjellene varierer blant annet med utdanning, landbakgrunn og norskkunnskaper. Botid er også en viktig variabel.

Hovedmålet med introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere er å styrke nyankomnes mulighet til raskt å komme i arbeid eller utdanning. Tiltak rettet mot å kvalifisere deltakerne for arbeidslivet er en viktig del av programmet. Regjeringen vil styrke arbeidsrettingen av programmet. I 2007 er det nødvendig med en økt innsats for arbeidsretting av introduksjonsprogrammet fordi flere deltakere i programmet er i en fase hvor arbeidsmarkedstiltak er aktuelt.

Regjeringen vil i 2007 også styrke innsatsen overfor innvandrere som trenger særskilt bistand for å komme i jobb, men som ikke omfattes av introduksjonsprogrammet. Flere innvandrere med lang botid i Norge befinner seg i randsonen av arbeidsmarkedet, og vil ha behov for omfattende bistand for å komme over i varige arbeidsforhold. Det er viktig å utnytte den gunstige situasjonen på arbeidsmarkedet til å mobilisere de innvandrere som i dag står utenfor arbeidsmarkedet. Tiltaket vil også fange opp grupper av unge med innvandrerbakgrunn i storbyområder.

Innvandrere er i dag en prioritert målgruppe ved inntak på arbeidsmarkedstiltak. Innenfor et tiltaksnivå på om lag 11 800 tiltaksplasser i 2007, vil Regjeringen styrke innsatsen overfor innvandrere ytterligere, og det er bl.a. i den forbindelse lagt inn om lag 165 mill. kr til oppfølging av handlingsplanen for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen. Dette gir isolert sett 1 300 tiltaksplasser, samt personellressurser til oppfølging av tiltaksdeltakerne. Innsatsen gjelder både overfor nyankomne innvandrere i introduksjonsprogram og for innvandrere med særskilte bistandsbehov. Se nærmere omtale under resultatområde 2 Arbeidsmarked, jf. kap. 634, post 70 i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

3 Program for basiskompetanse i arbeidslivet

Ansvarlig: Kunnskapsdepartementet

I regjeringens handlingsplan mot fattigdom er det satt av 10 mill. kr til program for basiskompetanse i arbeidslivet.

Resultater fra ALL-undersøkelsen (2003) viste at mange innvandrere fra ikke-vestlige land manglet grunnleggende ferdigheter på minst et av punktene: lesing, tallforståelse og problemløsning. Svake grunnleggende ferdigheter blant ikke-vestlige innvandrere

skaper et behov for mer kvalifisering enn det som er vanlig innenfor ordinær arbeidsmarkedsopplæring. For personer med svake språkkunnskaper kan læringsmiljøet med fordel være utenfor tradisjonelle klasserom, for eksempel på arbeidsplass.

Regjeringen vil styrke og utvide program for basiskompetanse i arbeidslivet med 10 mill. kr i 2007. Formålet med programmet er å bidra til at voksne ikke støtes ut av arbeidslivet på grunn av manglende grunnleggende ferdigheter. Programmet skal gi støtte til bedrifter og offentlige virksomheter som vil sette i gang opplæring i grunnleggende ferdigheter for ansatte og/eller arbeidssøkere. Opplæringen skal så langt det er mulig gis i kombinasjon med arbeid. Programmet ble etablert i 2006 med en bevilgning på 24,5 mill. kr. Satsingen i 2007 vil bli brukt til en utvidelse av programmet slik at flere kan delta, og til å utvikle tilpassede opplæringsopplegg. Vox - nasjonalt senter for læring

i arbeidslivet - har operatøransvar for programmet og samarbeider med partene i arbeidslivet og relevante fagmiljøer om søknadskriterier, utlysning og utvikling av tilpassede opplæringsopplegg.

Tiltaket beskrives i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Kunnskapsdepartementet, kap. 257, post 21.

4 Videreføring av Ny sjanse

Ansvarlig: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Regjeringen vil videreføre kvalifiseringsprogrammet Ny sjanse med 20 mill. kr i 2007.

Ny sjanse er forsøk med lønnet kvalifisering etter modell av introduksjonsordningen for innvandrere som etter flere år i Norge ikke har fast tilknytning til arbeidsmarkedet og derfor er avhengige av sosial-

Regjeringens offensiv for økt rekruttering av innvandrere til arbeidslivet

---

Videreføring av pris for etnisk mangfold i arbeidslivet

I 2005 etablerte Arbeids- og inkluderingsdepartementet en pris for etnisk mangfold i arbeidslivet. Prisen var en oppfølging av tiltak lansert i Handlingsplan mot rasisme og diskriminering (2002-2006). Arbeidet med prisen er et samarbeid med departementet, partene i arbeidslivet og andre aktører med ekspertise på innvandrersfeltet.

Mangfoldsprisen skal videreføres og deles ut årlig til en virksomhet som utmerker seg med hensyn til innsats som fremmer etnisk mangfold på arbeidsplassen. Målet er å spre kunnskap og inspirasjon om effektive tiltak og resultater ved å fokusere på de gode eksemplene på innvandreres deltakelse i arbeidslivet. Mangfoldsprisen skal være et positivt incentiv for bedrifter og virksomheter, og samtidig bidra til å fremme samarbeid mellom myndighetene og de store arbeidslivsorganisasjonene med sikte på økt innsats og bevissthet knyttet til temaet.

Kartlegging av etterkommernes deltakelse i arbeidslivet

Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil iverksette en undersøkelse av deltakelse på arbeidsmarkedet blant etterkommere av ikke-vestlige innvandrere. Det er viktig å sikre at denne gruppen kommer inn på arbeidsmarkedet på linje med andre jevnaldrende. Ettersom etterkommerne av innvandrere fortsatt er unge, har man i dag begrenset kunnskap om hvordan de klarer seg på arbeidsmarkedet. De første kullene er nå i startfasen av sin yrkeskarriere, og utviklingen vil følges fremover. Forsknings- og utviklingsprosjektet vil starte opp i 2007, og er en oppfølging av tiltak omtalt i Stortingsmelding nr. 49 (2003-2004) Mangfold gjennom inkludering og deltakelse – ansvar og frihet.

Økt rekruttering av innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn: partene i arbeidslivet vurderer strategier og tiltak

Dersom en skal lykkes i å redusere arbeidsledigheten og å øke sysselsettingen for personer med ikke-vestlig bakgrunn må alle viktige aktører i samfunnet delta, også arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner i offentlig og privat sektor. Partene i arbeidslivet spiller en viktig rolle når det gjelder å identifisere og gjennomføre strategier og tiltak som kan bidra til å oppnå denne målsettingen. På initiativ fra arbeids- og inkluderingsministeren besluttet møtet i arbeidslivspolitisk råd 9. mai 2006 å opprette en arbeidsgruppe som skal vurdere strategier og tiltak for å øke rekrutteringen av innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn til arbeidslivet.

Arbeidsgruppen skal blant annet fremme konkrete forslag til tiltak som arbeidsgivere i offentlig og privat sektor bør iverksette for å øke rekrutteringen av innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn til arbeidslivet. Videre skal arbeidsgruppen fremme forslag om tiltak og strategier spesielt rettet mot å sikre rask overgang fra utdanning til arbeid for de mange ikke-vestlige etterkommerne som nå er på vei ut i arbeidslivet, og å øke sysselsettingen blant kvinner med ikke-vestlig bakgrunn. Arbeidsgruppen skal legge fram sine forslag i løpet av 2006.

hjelp. Satsingen skal bidra til å gi flere innvandrere en varig tilknytning til arbeidsmarkedet. Det er Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) som står ansvarlig for programmet. Lokalt gjennomføres det i tett samarbeid mellom kommunen og Arbeids- og velferdskontoret. I 2006 er 20 mill. kr fordelt på 24 prosjekter i 10 kommuner, herav 15 prosjekter i Oslo. En foreløpig oppsummering av erfaringer viser blant annet at de viktigste virkemidlene fra introduksjonsordningen fungerer, og at særlig kvinner profiterer på ordningen.

Tiltaket beskrives i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet, kap. 651, post 62.

5 Fortsatt fokus på etablerervirksomhet blant innvandrere

Ansvarlig: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Gründervirksomheten blant innvandrere i Norge er et positivt bidrag til verdiskapningen i samfunnet. I statsbudsjettet for 2005 ble det bevilget 2 mill. kr til forsøksvirksomhet om entreprenørskap blant innvandrere. Foreløpige resultater er positive, men tyder på at det kan være behov for ytterligere forsøk og utvikling. Regjeringen vil også i 2007 støtte forsøksvirksomhet for å vinne ytterligere kunnskap om tilrettelegging av etablerervirksomhet for innvandrere med 2 mill. kr.

Tiltaket er beskrevet i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet, kap. 651, post 21.

6 Forsøk med moderat kvotering av personer med innvandrerbakgrunn til statsforvaltningen

Ansvarlig: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Regjeringen er opptatt av å få flere personer med innvandrerbakgrunn i arbeid. Regjeringen vil gå foran med et godt eksempel og se på metoder for å øke rekrutteringen av personer med innvandrerbakgrunn til statlig forvaltning. Ett mulig virkemiddel er moderat kvotering. Regjeringen vil i løpet av første halvår 2007 avklare forutsetningene for å gjennomføre forsøk med moderat kvotering for personer med innvandrerbakgrunn. Basert på utredningen vil det bli tatt stilling til om det skal gjennomføres forsøk med moderat kvotering av personer med innvandrerbakgrunn i statlig forvaltning. Moderat kvotering innebærer at en ved like eller tilnærmet like kvalifikasjoner velger en kandidat med innvandrerbakgrunn.

Tiltaket er beskrevet i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet, resultatområde 6, arbeidsmål 2.5.

7 Aktiv rekruttering av personer med innvandrerbakgrunn til statsforvaltningen og helseforetakene

Ansvarlig: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Regjeringen vil i større grad å ta i bruk den kompetanse personer med innvandrerbakgrunn representerer i statsforvaltningen. Et større mangfold er nødvendig for å løse oppgavene i et mer sammensatt og variert norsk samfunn. Dessuten er det viktig for statens legitimitet at forvaltningen så langt som mulig gjenspeiler mangfoldet i befolkningen. Regjeringen vil gjennom tildelingsbrevene pålegge alle etater innenfor det statlige forvaltningsområdet og helseforetakene, ut fra tilstand og egne forutsetninger, å utarbeide konkrete planer med mål for å øke rekrutteringen av personer med innvandrerbakgrunn. Det skal rapporteres på gjennomføring og måloppnåelse i disse virksomhetenes årsrapporter. Det skal også legges til rette for lederopplæring i forhold til mangfoldsledelse i de aktuelle virksomhetene.

Tiltaket er beskrevet i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet, resultatområde 6, arbeidsmål 2.5.

8 Norskopplæring for asylsøkere

42,6 mill. kr

Ansvarlig: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Regjeringen vil gjeninnføre norskopplæring for asylsøkere og setter av 42,6 mill. kr til tiltaket. Opplæringen vil starte høsten 2007. De som får oppholdstillatelse, vil raskere enn i dag kunne delta i arbeids- og samfunnsniv i kommunen når de allerede kan noe norsk. Asylsøkere vil, gjennom å lære norsk, også kunne kommunisere i dagligdagse situasjoner på asylmottaket og i det lokalmiljøet asylmottaket ligger. Norskopplæring er en meningsfull aktivitet som kan bidra til å bedre de psykososiale forholdene i asylmottak.

Asylsøkere som oppholder seg i ordinære mottak, skal kunne få inntil 250 timer opplæring i norsk. Norskopplæringen skal avsluttes når endelig negativt vedtak etter klage til Utlendingsnemnda er fattet. De som får oppholdstillatelse, fortsetter opplæringen i kraft av sin rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven. Introduksjonsloven pålegger kommunene å tilby innvandrere inntil 2 700 timer norskopplæring i tillegg til de 300 timene som er obligatorisk opplæring i norsk og samfunnskunnskap. En legger til grunn at behovet for norskopplæring totalt vil bli mindre for dem som har fått norskopplæring mens de var asylsøkere.

Tiltaket er beskrevet i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet, kap. 651, post 61 og kap. 690, post 21.

9 Videreføring av forsøk med språkkartlegging av fireåringer

Ansvarlig: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Å beherske norsk er en forutsetning for å lykkes i norsk skole. Jo tidligere svake norskferdigheter oppdages, desto før kan spesifikke stimulerings tiltak iverksettes for å styrke norskferdigheter hos barn som har behov for dette. Helsestasjonen treffer alle barn og skal kartlegge språkutvikling hos barna. Det er viktig å spre bruken av det standardiserte kartleggingsverktøyet SPRÅK 4 ved språkkartleggingen i forbindelse med fireårskontrollen i helsestasjonene. Formålet med tiltaket er å avdekke fireåringers behov for språkstimulering før skolestart.

Regjeringen vil videreføre bevilgningen på 10 mill. kr til Språkkartlegging av fireåringer (SPRÅK 4) over Arbeids- og inkluderingsdepartementets budsjett. I 2006 fikk de 12 kommunene med størst innvandrerbefolkning og Tromsø, midler til implementering av SPRÅK 4.

Tiltaket beskrives i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet, kap. 651, post 62.

10 Språkløftet: Oppfølging av barn på grunnlag av språkkartlegging på helsestasjonen

5 mill. kr

Ansvarlig: Kunnskapsdepartementet

Å beherske språk er en viktig forutsetning for inkludering i arbeids- og samfunnsliv og kan derfor redusere sjansen for fattigdom. En del barn har svake språkferdigheter når de begynner på skolen. Hensikten med språkløftet er å fremme gode norskferdigheter og sosial kompetanse.

Når det gjelder språkkartlegging på helsestasjonene, vil en rette innsatsen mot et utvalg kommuner. Antall kommuner må en komme nærmere tilbake til. Av midlene vil 2 mill. kr benyttes til tiltak i Groruddalen. Også her vil en komme tilbake med mer konkret utforming av hvordan midlene skal brukes.

Barn som peker seg ut for oppfølging etter språkkartlegging på helsestasjonen, vil gjennom språkløftet få tilbud om nærmere utredning og eventuelt diagnostisering. Ved behov vil barna tilbys tilrettelagt opplæring knyttet til språk og opplæring i norsk som inkluderer foresatte, da særlig mødre. Som en del av satsingen blir det gitt tilbud om kompetanseutvikling for personer innenfor ulike fagmiljøer som deltar i arbeidet. Det benyttes eksisterende materiell til opplæringen. Tiltaket vil foregå i perioden 2007 - 2011. Gjennom de fire årene som språkløftet pågår, vil både barnehage, skole, pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT) og Statlig spesialpedagogisk støttesystem (Statped) være involvert.

En viktig del av tiltaket er å bidra til å fremme samarbeidet både på tvers av forvaltningsnivåer og institusjoner, og mellom faggrupper - når det gjelder språkutvikling, norskferdigheter og sosial kompetanse hos barn. Kunnskapsdepartementet samarbeider med Helse- og omsorgsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet om gjennomføringen av tiltaket.

Tiltaket beskrives i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Kunnskapsdepartementet, kap. 226, post 21.

11 Gratis kjernetid i barnehage

16,5 mill. kr

Ansvarlig: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Regjeringen vil etablere tilbud om gratis kjernetid i barnehagene for alle fire- og femåringer i områder med en høy andel av minoritetsspråklige barn. Tilbudet skal rette seg mot alle barn i områdene. Formålet er, gjennom økt deltakelse i barnehage, å forberede barna på skolestart, å bidra til sosialiseringen generelt og å bedre norskkunnskapene for minoritetsspråklige barn. Tiltaket skal inkludere informasjon til, og kontakt med, foreldre. Tiltaket skal også bidra til å sikre at barnehagepersonalet har god kompetanse i flerkulturell pedagogikk og språkstimulering. Forskning viser at godt tilrettelagte tiltak for minoritetsspråklige barn i barnehage har en positiv innvirkning på barnas skolestart og hvordan de klarer seg videre i skolen.

Gratis kjernetid vil i større grad sikre at minoritetsspråklige barn går i barnehage. Statistikk fra utgangen av 2005 viser at ca. 54 prosent av alle minoritetsspråklige barn går i barnehage. Tilsvarende tall for alle barn i samme aldersgruppe er 76 prosent. I forsøket med gratis korttidsbarnehage i bydel Gamle Oslo, som startet opp i 1998 og avsluttet sommeren 2003, tok så å si alle familier med innvandrerbakgrunn imot tilbud om gratis korttids plass. Pris, tilgjengelighet og mangel på informasjon om barnehagetilbudet er viktige årsaker til at foreldre med innvandrerbakgrunn ikke har barna sine i barnehage.

I 2006 ble det satt i gang et prøveprosjekt med gratis kjernetid i barnehage i bydel Stovner i Oslo. Det ble bevilget 10 mill. kr til dette forsøket. Regjeringen vil videreføre forsøket, og i 2007 vil forsøket utvides til én eller flere bydeler i Groruddalen, og eventuelt til kommuner med en høy andel av innvandrerbefolkningen. Det vil bli lagt vekt på å rekruttere barn som ikke har en barnehageplass fra før. Totalt vil regjeringen sette av 26,5 mill. kr til forsøket.

Tiltaket er beskrevet i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet, kap. 651, post 62.

12 Flere ressurser til skoler med mer enn 25 prosent minoritetsspråklige elever

6 mill kr

Ansvarlig: Kunnskapsdepartementet

Regjeringen er opptatt av at skoler med høy andel minoritetsspråklige elever holder høy kvalitet på undervisningen og dermed blir attraktive for alle elevgrupper. Regjeringen vil bruke 6 mill. kr til utviklingsprosjekter ved skoler som har mer enn 25 prosent minoritetsspråklige elever. Halvparten av beløpet øremerkes skoler i Groruddalen. Formålet med ordningen er å stimulere skoler med mange minoritetsspråklige elever til på en god måte å håndtere de spesielle utfordringene som disse skolene har og å bedre elevenes utbytte av opplæringen og deres resultater. Det vil bli utarbeidet nærmere kriterier for hva slags type prosjekter som kan få støtte, og det vil bli lagt vekt på å samle erfaringer fra de utviklingsprosjektene som blir valgt ut. Skoleeierene må bidra i prosjektene. Utviklingsarbeidet vil foregå i 2007 - 2009. Utdanningsdirektoratet vil forvalte midlene.

Tiltaket er beskrevet i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Kunnskapsdepartementet, kap. 226, post 21.

13 Nye læreplaner for opplæring i norsk og morsmål for språklige minoriteter

Ansvarlig: Kunnskapsdepartementet

Forskning viser at minoritetsspråklige elever har dårligere læringsutbytte generelt og høyere frafallsprosent i videregående opplæring enn majoritetselever. For disse elevene er gode språkferdigheter en forutsetning for å lykkes i skolearbeidet. Norsk som andrespråk skal utvikle elevenes norskferdigheter som redskap i læring og som grunnlag for ordinær opplæring i norsk. Morsmålsopplæring skal styrke elevene som morsmålsbrukere, slik at morsmålet kan fungere som redskap i tilegnelsen av norsk. Regjeringen vil foreta en bred gjennomgang av språkopplæringen for minoritetsspråklige barn.

De nåværende læreplanene er årstrinnsbaserte. Denne læreplanformen er problematisk i forhold til lovens målsetting om at særskilt norskopplæring skal være en overgangsordning inntil elevene har tilstrekkelige norskferdigheter. I dag får elever både i grunnskole og videregående opplæring etter planen «norsk som andrespråk» gjennom hele eller store deler av opplæringsløpet. Læreplanreformen bidrar dermed til en praksis som ikke fremmer inkludering.

Regjeringen har vedtatt at det skal utarbeides nye læreplaner for særskilt norsk og for morsmålsopplæring, og Utdanningsdirektoratet har sendt planutkastene på høring med høringsfrist 20. oktober 2006. Planene er nivåbaserte og benyttes uavhengig av

årstrinn. Dette innebærer at opplæringen ikke knyttes til årstrinn, men dekker alle årstrinn fra og med 1. årstrinn til og med videregående opplæring. Når elevene har oppnådd tilstrekkelig ferdighetsnivå i norsk, skal de følge opplæringen etter ordinær læreplan.

Samtidig med utarbeiding av nye læreplaner skal det lages kartleggingsverktøy for å vurdere elevenes norskferdigheter. Hensikten med endringene er at det skal være enklere å finne ut når elevene bør gå over til ordinær læreplan i norsk. Det er imidlertid fortsatt skoleeiers ansvar å velge om elevene skal få opplæring etter den nye planen eller etter den ordinære norskplanen.

De nye læreplanene skal tas i bruk fra skoleåret 2007 - 2008.

Tiltaket er beskrevet i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Kunnskapsdepartementet, kap. 226.

14 Positive rollemodeller – stimulering til utdanning av barn

3 mill. kr

Ansvarlig: Barne- og likestillingsdepartementet

Unge med innvandrerbakgrunn er underrepresentert i norsk høyere utdanning. Rekrutteringsgrunnlaget er snevrere, bl.a. fordi denne gruppen har større frafall fra videregående opplæring enn majoriteten. Regjeringen vil legge til rette for at flere unge med innvandrerbakgrunn fullfører videregående opplæring og fortsetter i høyere utdanning.

For å gi barn med innvandrerbakgrunn flere positive rollemodeller vil regjeringen sette av 3 mill. kr til et mentorprosjekt. Studenter i de tre største høgskole-regionene vil få tilbud om å være mentor for barn med innvandrerbakgrunn i grunnskolen. Prosjektet er basert på Naktergalen-prosjektet på Malmö Høgskole i Sverige. Hensikten med tiltaket er både å stimulere til at flere barn og unge starter på og fullfører et utdanningsløp og at studenter, primært innenfor barnevernfaglig eller sosialfaglig utdanning, får økt kunnskap om barn, unge og familier med innvandrerbakgrunn.

Studenter ved høgskoler søker om å bli mentor for elever i grunnskolen. Mentoren skal være rollemodell for barna og skal gi gode råd, støtte og hjelp. Det er tenkt at barnet gjennom å få en positiv rollemodell som studerer selv vil ønske å ta utdanning. På denne måten kan mentorene fungere som døråpnere for barna til å ta utdanning, forhindre frafall fra utdanningen og på sikt bidra til tilknytning til arbeidsmarkedet. Mentorene vil få større kunnskap og kompetanse for arbeid i et flerkulturelt samfunn, og tilbys veiledning, symbolsk betaling og arbeidstest.

De tre største høgskoleregionene i områder av landet med stor andel barn og unge med innvandrerbakgrunn inviteres til et samarbeid. Tiltak rettet mot Groruddalen skal prioriteres. Tiltaket vil primært rette seg mot studenter innenfor barnevernfaglige eller sosialfaglige utdanninger, men vil også kunne inkludere andre høgskoleutdanninger.

Barne- og likestillingsdepartementet vil ha samarbeid og dialog med Kunnskapsdepartementet om til-

taket. Midler i 2007 skal gå til å organisere og planlegge arbeidet, med oppstart høsten 2007. Tiltaket etableres som et 3-årig prosjekt og vil bli evaluert. Ambisjonen er å spre prosjektet til alle relevante høyskoler.

Tiltaket er beskrevet i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Barne- og likestillingsdepartementet, kap. 854, post 71.

Nye initiativ på skolesektoren

Hindre frafall i videregående opplæring - arbeidsgruppe

Kunnskapsdepartementet nedsatte i januar 2006 en arbeidsgruppe som skulle vurdere tiltak for bedre gjennomføring i videregående opplæring. Utgangspunktet for oppdraget er at det er et betydelig og vedvarende antall elever og lærlinger som ikke fullfører videregående opplæring. Gjennomføringen er særlig lav på yrkesforberedende retninger.

Departementet framhevet i mandatet at arbeidsgruppen skal foreta en grundig gjennomgang av årsakene til at elever og lærlinger i videregående opplæring ikke fullfører sitt utdanningsløp. Videre ønsker departementet at gjennomgangen legger særlig vekt på utsatte grupper. Arbeidsgruppen skal foreslå konkrete tiltak for å bedre gjennomføringen. Dette gjelder tiltak for den enkelte elev/lærling, skoler/lærebedrifter, tiltak for skoleeiere og partene i arbeidslivet og tiltak i regi av nasjonale utdanningsmyndigheter. Arbeidsgruppen leverte sin innstilling 30. august 2006.

Skolegang i utlandet

Høgskolen i Oslo har på oppdrag fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet gjennomført et kartleggingsprosjekt om årsaker til og effekter av at barn med pakistansk opprinnelse går på skole i Pakistan. Prosjektet har resultert i rapporten «Skolegang i Pakistan - barn med innvandrerbakgrunn som går på skole i foreldrenes opprinnelsesland». Kunnskapsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet vurderer i fellesskap anbefalingene i rapporten.

Revisjon av strategiplan «Likeverdig utdanning i praksis!»

Kunnskapsdepartementet er i ferd med å revidere strategiplan «Likeverdig opplæring i praksis!». Formålet med strategiplanen er å bedre opplæringen av minoritetsspråklige barn, unge og voksne. Strategiplanen gjelder for en femårsperiode fram til 2009. Revidert plan vil foreligge i løpet av høsten 2006.

Godkjenning og godskriving av høyere utdanning fra utlandet

Regjeringen vil gjøre det enklere og raskere å få godkjent utdanning tatt i andre land. Mange innvandrere med høy utdanning opplever det vanskelig å få godkjent den utdanningen de har med seg fra utlandet. Dette representerer en barriere for at arbeidsgivere og samfunnet for øvrig skal kunne dra nytte av deres kompetanse. Rask innpass i arbeidslivet etter at man har kommet til Norge er svært viktig for at en skal kunne bidra med sine ressurser og inkluderes i samfunnet.

Kunnskapsdepartementet har nedsatt et utvalg som skal utrede problemstillinger knyttet til dagens system for godkjenning og godskriving av høyere utdanning i Norge. Utvalget skal blant annet foreslå tiltak som kan gjøre saksbehandlingen av søknader om godkjenning av utenlandsk høyere utdanning enklere, raskere og mer brukervennlig og samtidig sikre at den er rettferdig. Utvalget skal spesielt vurdere behov for endringer som kan bidra til at innvandrere integreres bedre i arbeidsmarkedet. Utvalget skal levere sin innstilling innen 1. desember 2006.

Utvalget for skolens og barnehagens formål

Kongen i statsråd oppnevnte 2. mai 2006 et utvalg som skal gjennomgå formålet for skoler og barnhager. Utvalget ledes av viserektor Inga Bostad ved Universitetet i Oslo, og består i tillegg til leder av 14 utvalgsmedlemmer.

Utvalget skal analysere og vurdere de ulike delene av formålet med opplæringen og formål for barnehagen, med særlig vekt på samfunnets utvikling med økt internasjonalisering og mangfold, formuleringene knyttet til det kristne verdigrunnlaget og endringene i utdanningssystemet.

Utvalget skal avgi sin innstilling innen 1. juni 2007.

15 Styrking av barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn

Ansvarlig: Barne- og likestillingsdepartementet

I regjeringens handlingsplan mot fattigdom er det satt av 10 mill. kr til styrking av barne og ungdomstiltak i større bysamfunn. De store byene preges i større grad av fattigdomsproblemer og opphoping av levekårsulemper i enkelte deler av byene, enn andre kommuner. Tilskuddsordningen «Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn» har som formål å bidra til gode oppvekstvilkår og å utjevne levekårsforskjeller. Innenfor ordningen er en særlig innsats rettet mot barn, unge og familier berørt av fattigdomsproblemer. Regjeringen vil styrke fattigdoms-satsingen innenfor tilskuddsordningen med 10 mill. kr i 2007, til totalt 31,5 mill. kr. 23 større bysamfunn og syv prioriterte bydeler i Oslo, herunder tre i Groruddalen, er omfattet av ordningen. Midlene benyttes til ferie- og fritidsaktiviteter rettet mot barn, unge og familier berørt av fattigdomsproblemer og til tiltak som bidrar til arbeidsmarkedstilknytning for unge med liten eller mangelfull utdanning. Det er også behov for utviklingsarbeid rettet mot grupper utsatt for fattigdomsproblemer.

Barn og unge med innvandrerbakgrunn deltar sjeldnere i fritidsaktiviteter enn andre barn og unge. En medvirkende årsak til dette kan være familiens økonomiske situasjon. Mellom to og tre av ti barn med innvandrerbakgrunn lever i husholdninger med vedvarende lavinntekt. En økt innsats vil bidra ytterligere til at barn og unge i områder med dårlige levekår kan delta på lik linje med andre barn og unge, og vil motvirke marginalisering, sosial isolasjon og reproduksjon av fattigdom.

Byene og bydelene som omfattes av ordningen, er ansvarlig for gjennomføring av tiltakene i samarbeid med Barne- og likestillingsdepartementet.

Tiltaket beskrives i St.prp. nr.1 (2006-2007) for Barne- og likestillingsdepartementet, kap. 857, post 73.

16 Kompetanseteam mot tvangsekteskap

2 mill. kr

Ansvarlig: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Regjeringen vil satse på målrettede tiltak mot tvangsekteskap. Regjeringen vil sørge for å heve kompetansen om tvangsekteskap generelt og i det offentlige hjelpeapparatet spesielt slik at det kan gi den nødvendige støtte og oppfølging. Det samme gjelder andre hjelpeinstanser og organisasjoner som hjelper personer som er utsatt for tvangsekteskap. Regjeringen vil derfor sette av 2 mill. kr for å styrke Kompetanseteam mot tvangsekteskap og å gjøre teamet permanent.

Høsten 2004 ble det, som et prøveprosjekt, opprettet et Kompetanseteam mot tvangsekteskap under

ledelse av Utlendingsdirektoratet (UDI). Teamet består i dag av representanter fra UDI, Oslo politidistrikt, Røde Kors, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). Teamet har bistått i konkrete saker, samt bidratt med råd og veiledning til førstelinjetjenesten. Erfaringene med prøveprosjektet har vist at kompetanseteamet dekker et behov i samfunnet og i det offentlige hjelpeapparatet.

Personene som har deltatt i teamet under prøveprosjektet, har gjort dette som en del av sin ordinære jobb. Den store saksmengden og det store behovet for teamets veiledning gjør at det må settes av egne stillingsressurser for at teamet skal kunne ivareta sine oppgaver på en god måte. Regjeringen ser derfor et behov for å opprette egne stillinger tilknyttet kompetanseteamet. Regjeringen vil, på bakgrunn av dette, sette av 2 mill. kr til prosjektet i 2007. Kompetanseteamet mot tvangsekteskap vil slik bli en permanent ordning som kan gi veiledning over hele landet. Utlendingsdirektoratet vil fortsatt lede teamet og ha det administrative ansvaret.

Teamets primæroppgave skal være å gi råd og veiledning til hjelpeapparatet. Informasjonsvirksomhet i form av foredrag og lignende vil også inngå som en del av teamets oppgaver. Det er viktig å se problemene med tvangsekteskap i en større sammenheng. Tvangsekteskap må sees som en av flere faktorer innenfor æresrelatert vold. Hjelpeapparat som skal håndtere slike saker, må dermed også håndtere problemer som følger av andre sider av den æresrelaterte volden. Teamet skal derfor også gi veiledning i saker som gjelder æresrelatert vold, hvor tvangsekteskap eller trusler om dette er et element i saken.

Tiltaket er omtalt i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet, kap. 690, post 01.

17 Tiltak mot tvangsekteskap: Informasjon, holdningsskapende arbeid og kunnskapsutvikling

2 mill. kr

Ansvarlig: Barne- og likestillingsdepartementet

Regjeringen vil satse på målrettede tiltak mot tvangsekteskap og vil sette av 2 mill. kr til dette for 2007. Arbeidet med å bekjempe tvangsekteskap har pågått i mange år. Det er blant annet lagt fram to handlingsplaner med til sammen 70 tiltak, og det er blitt bevilget betydelige beløp til krisetiltak og forebyggende arbeid på feltet. Midlene er særlig kanalisert gjennom frivillige organisasjoner. Hensikten har vært å forebygge tvangsekteskap og gi krisehjelp til ungdom, både gutter og jenter, som blir truet med eller utsatt for tvangsekteskap. Det har også vært lagt vekt på å heve kompetansen på området i offentlig sektor. Flere regelendringer er gjennomført og nye er foreslått for Stortinget med sikte på å hindre tvangsekteskap.

Regjeringen er opptatt av å videreføre dette arbeidet og å iverksette nye og målrettede tiltak. Tiltakene vil knytte seg til informasjon og holdningsskapende arbeid, kompetanseheving, kunnskapsinnhenting, ulike forebyggende tiltak og krisehjelp. Foreldregenerasjonen vil være en viktig målgruppe. Arbeidet må skje i samarbeid med andre departementer, fagmiljøer og hjelpeapparatet, herunder familievernet, og frivillige organisasjoner.

Tiltaket er omtalt i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Barne- og likestillingsdepartementet, kap. 846, post 21.

18 Informasjon til nyankomne om kjønnslemlestelse og tvangsekteskap

2 mill. kr

Ansvarlig: Barne- og likestillingsdepartementet

Regjeringen vil bekjempe skadelige tradisjonelle praksiser og styrke innsatsen mot kjønnslemlestelse og tvangsekteskap. Regjeringen vil styrke innsatsen for å forebygge slike overgrep. Personer som nylig har ankommet landet fra områder der tvangsekteskap og/eller kjønnslemlestelse praktiseres, må tidlig gjøres oppmerksom på at dette er ulovlig og straffbart i Norge. Derfor vil regjeringen gi obligato-

risk informasjon om tvangsekteskap og kjønnslemlestelse til flyktninger, asylsøkere og familiegjenforente som kommer til Norge. Nyankomne skal signere en erklæring om at de har mottatt og forstått informasjonen.

I dag gis informasjon om at kjønnslemlestelse og tvangsekteskap er forbudt bare til asylsøkere. De som får informasjonen, må skrive under på at informasjonen er mottatt og forstått i forbindelse med asylintervju. Dette arbeidet vil videreføres i regi av Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

I 2006 ble det utredet hvordan dette tiltaket kan utvides til å inkludere nyankomne familiegjenforente og kvoteflyktinger. På bakgrunn av utredningen planlegges det igangsettelse av et prøveprosjekt i 2007.

Regjeringen ønsker å få mer eksakt kunnskap om omfanget av kjønnslemlestedede kvinner i Norge og hjelpe de jentene som allerede er kjønnslemlestet. Muligheten for å bidra til økt kunnskap ved å spørre målgruppen om noen barn eller unge i familien er kjønnslemlestet, vil bli vurdert.

Tiltaket beskrives i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Barne- og likestillingsdepartementet, kap. 846, post 21.

Innsats i Groruddalen

Regjeringen vil gjennomføre tiltak for områder i storbyene som har særlige utfordringer, slik som Groruddalen i Oslo. Andelen beboere med innvandrerbakgrunn i Groruddalen er mye høyere enn landsgjennomsnittet. Godt over 30 prosent av befolkningen hadde innvandrerbakgrunn, og den store overvekten av disse hadde bakgrunn fra ikke-vestlige land (pr. 1. januar 2006). På grunnskolen i området varierer andelen minoritetsspråklige elever fra 35,3 til 50 prosent (2003-tall).

Oslo kommune og regjeringen har inngått en avtale om en helhetlig satsing på Groruddalen som skal omfatte fire programområder og gjelde i ti år framover. Innenfor rammen av handlingsplanen for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen har regjeringen tiltak rettet mot Groruddalen. Flere av satsingene i handlingsplanen er helt eller delvis lagt til dette området. Dette gjelder:

- Arbeidsrettet innsats overfor innvandrere
  - Gratis kjernetid i barnehage
  - Språkløftet: oppfølging av barn på grunnlag av språkkartlegging på helsestasjonen
  - Flere ressurser til skoler med mer enn 25 prosent minoritetsspråklige elever
  - Positive rollemodeller – stimulering til utdanning av barn
  - Styrking av barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn
  - Forebygging av livsstilssykdommer blant personer med innvandrerbakgrunn
-

19 Tiltak mot kjønnslemlestelse: holdningsendring og kunnskapsutvikling

2 mill. kr

Ansvarlig: Barne- og likestillingsdepartementet

Regjeringen ønsker å styrke innsatsen mot kjønnslemlestelse. Det er viktig å ha et aktivt og langsiktig arbeid mot kjønnslemlestelse. Det tidligere OK-prosjektet, som ble avsluttet i desember 2004, oppnådde gode resultater, bl.a. gjennom bruk av ressurspersoner og samtalegrupper. Arbeidet som nå settes i gang, vil bygge på erfaringene fra dette prosjektet. Det er fremdeles behov for holdnings- og informasjonsarbeid og faglig oppdatering av kunnskap. Arbeid med holdningsendringer i form av informasjonstiltak er viktig. Det skal informeres om bl.a. hvor en kan få hjelp og hva som kan gjøres, for eksempel kirurgisk åpning.

Et viktig ledd i dette arbeidet vil være å oppdatere og distribuere informasjonsmateriell fra OK-prosjektet. En stor utfordring i arbeidet mot kjønnslemlestelse er at det besittes lite eksakt kunnskap om omfanget av kjønnslemlestedede kvinner i Norge. Regjeringen vil derfor gjennomføre en undersøkelse av omfanget.

Barne- og likestillingsdepartementet vil ha ansvaret for å koordinere innsatsen som vil foregå i dialog og samarbeid med innvandrerorganisasjoner og aktuelle kompetansemiljøer. Arbeidet vil bli utført av ulike aktører for å sikre god kompetanse og bredde i innsatsen.

Tiltakene er omtalt i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Barne- og likestillingsdepartementet, kap. 846, post 21.

20 Styrke frivillige organisasjoner og frivillig arbeid som bidrar til deltakelse og inkludering

2 mill. kr

Ansvarlig: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Frivillige organisasjoner er viktige aktører i arbeidet med inkludering og deltakelse, blant annet ved å fungere som talerør i forhold til lokale og statlige myndigheter. Ved å ha nærhet til og kontakt med ulike målgrupper kan organisasjoner sette i gang tiltak som treffer målgruppene og som svarer på reelle utfordringer. Videre bidrar frivillige organisasjoner og frivillig arbeid i lokalmiljøer til kontakt, samhandling og nettverksbygging mellom personer med innvandrerbakgrunn og majoritetsbefolkningen. Regjeringen gir støtte til lokale innvandrerorganisasjoner, frivillig virke i lokalsamfunn og landsdekkende organisasjoner på innvandrerfeltet gjennom ulike tilskuddsordninger på kap. 651, post 71. Tilskuddsordningen forvaltes av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) og fylkeskommunene.

Regjeringen vil øke bevilgningen med totalt 2 mill. kr for 2007. Av disse går 1 mill. kr til tilskuddsordning til landsdekkende organisasjoner, mens 1 mill. kr avsettes til frivillige organisasjoner og virksomhet i Groruddalen i Oslo.

Tiltaket er beskrevet i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet, kap. 651, post 71.

21 Bevisstgjøring mot rasisme og diskriminering

Ansvarlig: Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet

Det er behov for å bevisstgjøre myndigheter, i arbeidslivet og samfunnet generelt om rasisme og diskriminering. Som ett konkret tiltak vil regjeringen sette i gang en norsk holdningskampanje knyttet til Europarådets kampanje *All Different – All Equal*. Dessuten ønsker regjeringen å gjennomføre en nasjonal bevisstgjøringsskampanje knyttet til diskrimineringsloven.

Europarådets kampanje *All Different – All Equal* er en kampanje som vil foregå i alle Europarådets medlemsland i kampanjeperioden fra juni 2006 til oktober 2007. Kampanjen er rettet mot ungdom og har fokus på mangfold, menneskerettigheter og deltakelse. I Norge vektlegger man videre arbeid mot fordommer og diskriminering. Målet med kampanjen er å oppmuntre til og legge til rette for at unge mennesker kan delta i oppbyggingen av fredelige samfunn, med vekt på respekt, toleranse og forståelse for ulikheter. Ved siden av konferanser og kampanjemateriell inkluderer kampanjen lokale aktiviteter i form av prosjekter som fremmer mangfold og inkludering gjennom samarbeid mellom myndigheter og frivillige organisasjoner. Det er etablert en nasjonal komité for kampanjen med Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) som sekretariat.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet er ansvarlig for kampanjen. Kostnadene i 2006 er 2,6 mill. kr og i 2007 1,7 mill. kr.

Norge deltar i EUs ikke-diskrimineringsprogram. Deltakelsen gir muligheter for å søke midler fra EU til nasjonale bevisstgjøringstiltak knyttet til likebehandling og ikke-diskriminering. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har søkt om midler til en nasjonal bevisstgjøringsskampanje om lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven), som vil finne sted fra november 2006 til oktober 2007. Likestillings- og diskrimineringsombudet vil være ansvarlig for kampanjen. Kampanjen vil være en informasjonsturné der hele landet blir besøkt. Aktivitetene vil omfatte trening av informatører, og kampanjen vil bl.a. skje i til-

knytning til konferanser, festivaler og lignende. Ombudet vil benytte møtepunktene til å knytte kontakter med relevante miljøer lokalt, informere om lovverket og ombudet samt å finne fram til områder for framtidig samarbeid mellom ombudet og lokale organisasjoner. Arbeids- og inkluderingsdepartementet er ansvarlig for kampanjen.

I tilknytning til ikke-diskrimineringsprogrammet vil EU markere 2007 som Det europeiske år for like muligheter for alle. Norge vil delta også i dette. Likestillings- og diskrimineringsombudet samarbeider med andre myndigheter og organisasjoner om opplegget for den norske markeringen.

Tiltaket er omtalt i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet, kap. 651, post 21 og Barne- og likestillingsdepartementet, kap. 857, post 79.

22 Innsats mot diskriminering i politiet

Ansvarlig: Justisdepartementet

Regjeringen vil bekjempe all diskriminering. Norsk lovverk forbyr diskriminering av enkeltpersoner på bakgrunn av etnisitet og religion mv., og det er viktig at politiet, påtalemyndigheten og rettsvesenet har kompetanse og ressurser til å håndheve lovverket på en god måte. Hele befolkningen skal ha tillit til at politi og rettsvesen ivaretar deres rettigheter. Tillit til politi og rettsvesen er en forutsetning for at lovbrudd blir rapportert og vitner melder seg.

Regjeringen vil fortsette innsatsen mot diskriminering i politiet. Justisdepartementet vil prioritere følgende tiltak: Alle tilsatte i politi- og lensmannsetaten og påtalemyndigheten skal gis grundig opplæring i temaer som gjelder mangfold, inkludering, etikk og relevant lovverk. Man vil fortsette arbeidet med å øke rekrutteringen av personer med etnisk minoritetsbakgrunn til politi- og lensmannsetaten og påtalemyndigheten slik at etaten reflekterer befolknings sammensetningen. Det skal arbeides for å beholde tilsatte med minoritetsbakgrunn gjennom å legge forholdene til rette slik at alle opplever å bli inkludert fellesskapet, og slik at den enkeltes ressurser blir brukt. Dialogen mellom politiet og representanter for minoritetsbefolkningen skal videreføres gjennom et sentralt dialogforum og lokale dialogfora. Klager på politiet knyttet til etnisitet skal gis en grundig behandling og kategoriseres i overensstemmelse med nye rutiner, slik at informasjon om slike klager er lett tilgjengelig, og det kan rapporteres på tallene. Videre skal publikum ha god og lett tilgjengelig informasjon om klagemuligheter, inkludert muligheten for å fremme saker for Likestillings- og diskrimineringsombudet.

Innsatsen er omtalt i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Justisdepartementet, programkategori 06.40 Politi- og påtalemyndighet.

23 Undersøkelse om diskriminering i boligmarkedet

Ansvarlig: Kommunal- og regionaldepartementet

Innvandrere er overrepresentert på leiemarkedet. Ut fra den noe mangelfulle forskningen på området framgår det at omfanget av diskriminering ikke synes stort, men til gjengjeld rapporteres det om en del alvorlige tilfeller. Det er inntatt antidiskrimineringsbestemmelser i boliglovene, herunder husleieloven. Regjeringen ønsker å overvåke om bestemmelsene overholdes.

Kommunal- og regionaldepartementet vil i 2007 gjennomføre en undersøkelse om diskriminering i leiemarkedet. I dette inngår også å kartlegge internasjonale erfaringer om hvilke metoder som best kan avdekke ulike typer diskriminering. Undersøkelsen vil dermed gi grunnlag for å vurdere hvordan antidiskrimineringsbestemmelsene i boliglovene best kan følges opp i årene framover.

Tiltaket vil bli sett i sammenheng med oppfølgingen av en kartlegging utført for Kommunal- og regionaldepartementet i 2006 som viste at det er behov for økt informasjon om husleieloven. Kommunal- og regionaldepartementet har iverksatt tiltak for å gjøre sentrale bestemmelser i loven mer kjent i befolkningen.

Tiltaket er beskrevet i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Kommunal- og regionaldepartementet, programområde 13.80 Bolig og bygg.

24 Månedlige vedtak i bostøtten

Ansvarlig: Kommunal- og regionaldepartementet

I regjeringens handlingsplan mot fattigdom er det satt av 10 mill. kr til tiltaket månedlige vedtak i bostøtten.

Innvandrere har svært ulike forutsetninger for å foreta en god boligetablering i Norge. Et godt sted å bo er en viktig forutsetning for integrering og deltakelse i samfunnet.

Bostøtten er et viktig virkemiddel for å hjelpe vanskeligstilte på boligmarkedet. Den bidrar til å styrke det økonomiske grunnlaget for å foreta en god boligetablering og sikre botrygghet for dem som allerede bor. Støtten er innrettet slik at den kommer de med lavest inntekter og relativt høye bostøttestrukturer til gode. Over 100 000 husstander mottar bostøtte. Dette utgjør ca. 4 prosent av befolkningen. Blant innvandrerbefolkningen fikk ca. 18 prosent bostøtte i 2004, og blant innvandrere med ikke-vestlig landbakgrunn mottok én av fire bostøtte. Den høye andelen bostøttemottakere blant innvandrere gjenspeiler blant annet det generelt lavere inntektsnivået og at mange er bosatt i områder med høye bolig- og leiepriser.

Regjeringen ønsker å forbedre og forenkle ordningen, og foreslår i statsbudsjettet for 2007 å innføre månedlige vedtak på bostøtten. Innføringen av månedlige vedtak vil erstatte dagens system med tre årlige vedtaksdatoer. Tiltaket vil bidra til å styrke husstandens likviditet, og redusere behovet for supplerende sosialhjelp i perioden fra søknaden sendes til vedtak fattes og utbetaling foretas. Tiltaket vil særskilt legges til rette for en smidig boligetablering av nyankomne flyktninger i kommunene. Tiltaket har en kostnad på 27 mill. kr, og finansieres dels gjennom handlingsplanen mot fattigdom, dels ved en mindre justering av satsene i bostøtteregelverket.

Tiltaket beskrives i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Kommunal- og regionaldepartementet, kap. 580, post 70 Bostøtte.

25 Statsborgerseremoni

2 mill. kr

Ansvarlig: Fornyings- og administrasjonsdepartementet/Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Ved behandling av ny statsborgerlov gav Stortinget tilslutning til å innføre en frivillig seremoni med et troskapsløfte for nye statsborgere. Gjennom seremoniene vil regjeringen sikre en høytidelig og verdig markering av overgangen til norsk statsborgerskap. Ansvaret for gjennomføring av seremoniene er lagt til Fylkesmannen. Regjeringen vil sette av 5,2 mill. kr til gjennomføring av statsborgerskapsseremonier i 2007. Finansieringen skjer delvis gjennom en nysatsing, delvis en videreføring av pilotprosjektet som gjennomføres i 2006, og delvis gjennom gebyrinntekter.

Ordningen med seremoni trer i kraft samtidig med ny statsborgerlov. I 2007 vil det avholdes seremonier over hele landet i henholdsvis mai og/eller oktober. Seremonien skal synliggjøre at nye borgere ønskes velkommen både i det nasjonale og lokale fellesskapet med like muligheter til deltakelse og til å bidra med sine ressurser.

Seremonien markerer at nye borgere både symbolsk og faktisk slutter seg til de grunnleggende verdiene fellesskapet bygger på med like rettigheter og plikter. Personer som takker ja til å delta på seremoni, skal avlegge et troskapsløfte og vil motta en gavebok. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet vil gi tilbud om veiledning til Fylkesmannsembetene. Registrert deltakelse og utgifter til seremoni inngår i Fylkesmennes ordinære rapportering til Fornyings- og administrasjonsdepartementet.

Oslo/Akershus, Hedmark, Vest-Agder, Hordaland og Troms vil invitere til seremoni allerede i desember 2006. Disse embetene vil motta midler fra Fornyings- og administrasjonsdepartementet og tilbud om veiledning og tett oppfølging fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi).

Tiltaket er omtalt i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Fornyings- og administrasjonsdepartementet, kap. 1510, post 01.

26 Videreutdanning for religiøse ledere

Ansvarlig: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Regjeringen ser det som viktig at ledere med innvandrerbakgrunn i trossamfunn der et flertall av medlemmene har innvandrerbakgrunn, har kunnskaper om norske samfunnsforhold, innsikt i de grunnleggende verdiene det norske samfunnet bygger på, og at de har reflektert over hva det vil si å være ledere i trossamfunn i Norge. Regjeringen vil derfor etablere et videreutdanningsprogram for ledere i trossamfunn. Programmet skal både rettes mot administrative og religiøse ledere.

I løpet av 2006-2008 vil det bli gjennomført et pilotprosjekt ved Universitetet i Oslo for å utvikle innholdet i og organiseringen av et modulbasert program. I løpet av prosjektperioden vil det bli gitt opplæring til ca. 20 deltakere i hver modul. Det er avsatt 500 000 kr til dette prosjektet i 2006.

Det er Arbeids- og inkluderingsdepartementet som er ansvarlig for videreutdanningen, og departementet vil samarbeide med Kultur- og kirke departementet om den delen av opplæringen som retter seg mot administrative ledere (forstandere).

Tiltaket er omtalt i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet, kap. 651, post 21.

27 Etablering av permanent tolkeutdanning

6 mill. kr

Ansvarlig: Kunnskapsdepartementet

God kommunikasjon er en forutsetning for en vellykket integrering og inkludering. I situasjoner med språkbarrierer er tolking et nødvendig virkemiddel for at fagpersoner og offentlige tjenestemenn skal kunne informere, veilede og høre partene. Tolking i offentlig sektor bidrar til å ivareta rettssikkerheten og å sikre alle likeverdige tjenester. De siste fire årene har det vært gjennomført et utviklingsprosjekt med nettbasert utdanning for tolker. Prosjektet har vist at det er god motivasjon blant praktiserende tolker for å ta utdanning. Tilgangen på kvalifiserte tolker er fortsatt for lav, og regjeringen vil bidra til opprettelsen av et permanent utdanningstilbud for tolker.

Formålet med tiltaket er å øke utdanningen av tolker til rettsvesen, helsevesen og andre offentlige tjenester slik at borgere med annen språklig bakgrunn sikres de rettigheter de har krav på. Midlene skal brukes til oppstart og drift av en permanent tolkeutdanning i regi av en statlig høyskole høsten 2007 i samarbeid med andre høyere utdanningsinstitusjoner.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), som er nasjonal fagmyndighet for tolking i offentlig sektor, skal trekkes inn i arbeidet med å utvikle permanent tolkeutdanning.

Tiltaket er beskrevet i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Kunnskapsdepartementet, kap. 275, post 50.

28 Forebygging av livsstilssykdommer blant personer med innvandrerbakgrunn

3 mill. kr

Ansvarlig: Helse- og omsorgsdepartementet

Regjeringen vil styrke innsatsen for innvandrerbefolkningens helse. Regjeringen vil sette av 3 mill. kr til etablering av lavterskeltilbud for å fremme fysisk aktivitet og gode kostvaner som ledd i å forebygge livsstilssykdommer og fremme tannhelse hos risikogrupper i innvandrerbefolkningen.

Materielle, sosiale og kulturelle ressurser legger føringer for valg av helseatferd og livsstil og for livskvalitet og helse. Det er grupper blant ikke-vestlige innvandrere som har lavere sosioøkonomisk status enn befolkningen generelt. Videre er noen helseproblemer vanligere i enkelte innvandrergrupper. Forekomsten av overvekt og fedme, fysisk inaktivitet, diabetes type 2, høyt blodtrykk og høyt kolesterol er høyere og synes å være økende i deler av innvandrerbefolkningen.

Det er behov for en styrket og målrettet forebyggende innsats rettet mot risikogrupper i befolkningen generelt og i innvandrerbefolkningen spesielt. Det skal derfor legges vekt på lavterskelvirkemidler og målrettet kommunikasjon for å nå frem til grupper som krever spesiell tilrettelegging og som ikke fanges opp gjennom befolkningsrettede og miljørettede tiltak.

Et treårig forsknings- og utviklingsarbeid i bydel Romsås i Oslo, MoRo-prosjektet, viser at det nytter å fremme fysisk aktivitet og sunn livsstil og forebygge fedme og diabetes type 2. I MoRo-prosjektet lyktes det å redusere andelen fysisk inaktive med ca. 25 prosent, vektøkningen ble halvert sammenlignet med vektøkningen i nabobydelen og flere sluttet å røyke. Tiltaket hadde god effekt uavhengig av sosioøkonomisk gruppe og etnisitet, og tiltakene ble godt mottatt blant innbyggerne. Sannsynlige suksessfaktorer i prosjektet har vært systematisk arbeid med vekt på lokal forankring, tverrfaglig samarbeid og stor grad av medvirkning fra innbyggerne og et godt teorigrunnlag.

2 mill. kr skal gå til å stimulere utvikling og etablering av lavterskeltilbud, basert på erfaringene fra bydel Romsås, i flere bydeler i Groruddalen. Tilbudene skal bygge på dokumentert kunnskap om effektive metoder for å fremme fysisk aktivitet, gode kostvaner og sunn livsstil hos høyrisikogrupper, samt på vellykket arbeid for å fremme god tann-

helse. Valg av bydeler vil skje i et samarbeid med Oslo kommune.

1 mill. kr skal gå til spredning og implementering av kunnskapsbaserte metoder for etablering av lokalt baserte lavterskeltilbud for å fremme fysisk aktivitet, gode kostvaner og sunn livsstil hos høyrisikogrupper i andre bydeler og kommuner med høy andel innbyggere med innvandrerbakgrunn.

Tiltaket er beskrevet i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Helse- og omsorgsdepartementet, kap. 719, post 21. Det vises også til departementenes handlingsplan for fysisk aktivitet 2005 - 2009.

DEL II

Mål for inkludering av innvandrerbefolkningen

Mål for inkludering av innvandrerbefolkningen

For å vite om regjeringen lykkes i sitt arbeid med å inkludere og integrere innvandrere og deres etterkommere må vi kunne måle effekten av politikken som føres og de tiltak som iverksettes. Konkrete og tydelige målsettinger med tilhørende indikatorer på om målene blir oppnådd er en forutsetning for å se om politikken og statens virkemidler og ressursbruk virker på en effektiv måte. Målene og indikatorene må derfor ses i nær sammenheng med handlingsplanen for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen. Rapporteringen på mål for inkludering vil vise hvordan det går i forhold til de utfordringene vi står overfor på inkluderingsfeltet, mens handlingsplanen trekker opp regjeringens strategi og tiltak for å møte disse utfordringene. Målene gir uttrykk for noe av det regjeringen konkret ønsker å oppnå gjennom politikken for mangfold og inkludering. Målsettingene og de tilhørende indikatorene gir imidlertid ikke et fullstendig bilde av virkeligheten.

I budsjettet for 2006 ble det introdusert 15 mål for inkludering av innvandrere og deres etterkommere. For å kunne måle effektene på flere viktige samfunnsområder introduserer regjeringen i årets budsjett to nye mål: ett på Barne- og likestillingsdepartementets ansvarsområde og ett på Kultur- og kirke departementets ansvarsområde. Målene omfatter nå åtte departementers ansvarsområder.

Målene har et langsiktig perspektiv. For å kunne følge utviklingen av situasjonen og resultatene av politikken,

skal de ansvarlige departementene, i tråd med sektoransvarsprinsippet, rapportere årlig på måloppnåelsen. Hvert mål følges av én eller flere indikatorer, som viser om utviklingen går i riktig retning.

Her gis en samlet presentasjon av målene for inkludering og status for måloppnåelsen. I tillegg presenteres målene i budsjettproposisjonen for det ansvarlige departement. Der gis det også en bredere oversikt over de tiltakene regjeringen setter inn på hvert politikkområde.

For å sikre at målene blir realisert er det viktig med systematiske rapporteringer som kan følges over tid slik at man kan se om utviklingen går i riktig retning. Under utformingen av målene er det derfor lagt vekt på at det til hvert mål finnes resultatindikatorer som viser utviklingen på det enkelte fagområdet. Det er imidlertid viktig å være oppmerksom på at indikatorene bare viser et utsnitt av virkeligheten. De dekker ikke hele situasjonen. Indikatorene må også tolkes i lys av forskjellige variabler, slik som kjønn, alder, utdanningsbakgrunn og bosted. Det kan også være andre, utenforliggende, årsaker som fører til at situasjonen endrer seg. Når man snakker om innvandrerbefolkningen, er det særlig viktig å se hen til innvandringsårsaken og botiden i landet. Det viser seg ofte at forskjeller kan knyttes til om personer har kommet som flyktninger eller som arbeidsinnvandrere, eller hvor mange år de har bodd i Norge. Regjeringen vil arbeide videre med å forbedre indikatorene og utvikle nye, som kan gi et bredere bilde av situasjonen.

Samlet oversikt over målene og ansvarlig departement

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

- En skal tilstrebe at innvandrere og deres etterkommere i økende grad får tilknytning til arbeidsmarkedet, kontrollert for forholdene i arbeidsmarkedet.
- Andelen innvandrere med vedvarende lavinntekt skal minke ned mot nivået for befolkningen generelt.
- Voksne innvandrere skal lære tilstrekkelig norsk til å fungere i samfunnet i løpet av de første fem årene de bor i landet.

Barne- og likestillingsdepartementet

- Bidra til å øke andel ansatte med innvandrerbakgrunn i barneverntjenesten.

Helse- og omsorgsdepartementet

- Helseforskjellene mellom etniske grupper skal reduseres.

Justisdepartementet

- For å gjenspeile mangfoldet i befolkningen, skal en tilstrebe en økning i andelen ansatte med innvandrerbakgrunn i politi- og påtalemyndigheten og kriminalomsorgen.
- En skal tilstrebe at andelen lekdommere med innvandrerbakgrunn øker.

Kommunal- og regionaldepartementet

- Andelen personer med innvandrerbakgrunn og stemmerett som deltar ved kommunestyrevalg, fylkestingsvalg og stortingsvalg skal tilsvare valgoppslutningen samlet.
- Innvandrere skal sikres botrygghet og forhindres fra utstøting i boligmarkedene.

Fornyings- og administrasjonsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet

- Andel personer med innvandrerbakgrunn ansatt i staten skal øke.

Kultur- og kirkedepartementet

- Økt deltakelse og økt andel aktive utøvere med innvandrerbakgrunn innenfor kultur- og mediesektoren.

Kunnskapsdepartementet

- Barn og unge med innvandrerbakgrunn skal beherske norsk språk så tidlig som mulig i skolegangen for å sikre et godt læringsutbytte.
  - Andelen etterkommere som fullfører videregående opplæring skal tilsvare andelen for befolkningen totalt.
  - Andelen innvandrere som kom til landet i ungdomsskole- eller videregående alder, og som fullfører videregående opplæring, skal øke.
  - Andelen ansatte i grunnskolen og videregående opplæring med innvandrerbakgrunn skal øke.
  - For å legge til rette for en best mulig språkutvikling i førskolealder, vil en tilstrebe at antall barn med innvandrerbakgrunn som går i barnehager øker.
  - Bidra til å øke antall førskolelærere med innvandrerbakgrunn.
-

Innvandrerbefolkningens virkelighet i Norge – mer informasjon

De 17 målene for inkludering og rapporteringen på dem gir bare delvis et bilde av hvor langt arbeidet med inkludering er kommet. I tillegg er det viktig å skaffe et bredere informasjonsgrunnlag om hvordan innvandrere og etterkommere finner seg til rette i samfunnet, og hvordan de opplever sin livssituasjon og sin plass i Norge. På oppdrag fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet arbeider derfor Statistisk sentralbyrå (SSB) med to omfattende prosjekter; Levekår blant ikke-vestlige innvandrere og etterkommere og Innvandreres vei inn i det norske samfunnet (Monitor). Disse undersøkelsene skal gi mer kunnskap om forskjellige aspekter ved innvandreres leve- og livsvilkår i Norge, og om utviklingen over tid.

Levekårsundersøkelse blant ikke-vestlige innvandrere

SSB gjennomfører årlig store intervjuundersøkelser for å vite mer om levekårene i Norge generelt for hele befolkningen. Noen innvandrere er også med i disse undersøkelsene, men de er for få og har for stort frafall til å kunne gi oss allmenngyldig kunnskap om innvandreres levekår. Noen innvandrergrupper har større utfordringer i møtet med det norske samfunnet enn andre. Derfor skal Levekårsundersøkelsen blant ikke-vestlige innvandrere 2005-2006 fokusere på innvandrere med bakgrunn fra de ti største ikke-vestlige land i Norge. 5000 personer i alderen 16-70 år, 500 fra hvert land, blir intervjuet. Intervjuet handler om en rekke tema som har betydning for folks levekår. Blant de viktigste er økonomi, boforhold, arbeid, helse og utdanning. Undersøkelsen skal fange opp tema som opplevd diskriminering, språk, sosial kontakt og familie, både i Norge og i opprinnelseslandet, og spesielle utfordringer på arbeids- og boligmarkedet. Målet er at dataene fra denne undersøkelsen skal kunne sammenliknes med de generelle levekårsundersøkelsene som SSB gjennomfører, og med tidligere undersøkelser om innvandreres levekår. Det er også et mål å kunne sammenlikne med tilsvarende undersøkelser i andre land, spesielt våre nærmeste naboland.

I tillegg blir til sammen 1500 etterkommere i alderen 16-24 år intervjuet for å få særlig kunnskap om unge etterkommeres situasjon når det gjelder skole og utdanning, arbeid, opplevelse av framtidssikter, familie og sosiale relasjoner og opplevd diskriminering. Det er et mål å kunne fastslå på hvilken måte inkluderingen utvikler seg fra en generasjon til den neste. Undersøkelsen intervjuer etterkommerne med bakgrunn fra Pakistan, Tyrkia og Vietnam fordi de er de eneste gruppene hvor det er mange nok etterkommere.

De første resultatene fra levekårsundersøkelsen vil foreligge mot slutten av 2007.

Innvandreres vei inn i det norske samfunnet (Monitor)

Formålet med monitoren er å få en bedre helhetlig forståelse av innvandreres vei inn i det norske samfunnet ved å følge utviklingen over tid i deres forhold til arbeid, utdanning, inntekt og andre viktige levekårsområder, og i demografisk atferd. Prosjektet baserer seg i hovedsak på SSBs registerdata, slik som oversikter over inntekt, utdanning, trygdeytelser, kriminalitet, valgdeltakelse, demografi og mye annet. Ved hjelp av indikatorsettet skal en kunne følge resultatet av integreringsprosessene på de viktigste områdene over tid, og monitorresultatene vil gi en bredere og bedre oversikt over innvandreres og etterkommeres vei inn i det norske samfunnet. Ved å følge enkeltindivider over tid, og ved å bruke botid og generasjon aktivt i analysene, vil man kunne se hvordan forskjellene mellom innvandrere og resten av befolkningen utvikler seg.

Prosjektet tar sikte på å skape sammenliknbarhet over tid slik at endringer i indikatorverdiene ikke bare er et resultat av at gruppens sammensetning endrer seg. De første resultatene er ventet innen utløpet av 2007. De vil bli fulgt opp med flere resultater, og med utvidelse av tidsperspektiv og antall emneområder.

Statistikk om innvandrerbefolkningen og deres levekår finnes på nettsidene til SSB: www.ssb.no/innvstat.

Arbeid, velferd og språk

Mål:

En skal tilstrebe at innvandrere og deres etterkommere i økende grad får tilknytning til arbeidsmarkedet, kontrollert for forholdene i arbeidsmarkedet.

Indikatorer:

- Andel arbeidsledige innvandrere
- Andel sysselsatte innvandrere
- Andel tiltaksdeltakere som er innvandrere, sammenliknet med andelen innvandrere blant registrerte ledige
- Andel arbeidsledige etterkommere, sammenliknet med innvandrere og befolkningen totalt
- Andel sysselsatte etterkommere, sammenliknet med innvandrere og befolkningen totalt
- Andel sysselsatte innvandrere med heltidsstilling
- Andel sysselsatte innvandrere med deltidsstilling

Regjeringen har som mål å få flere personer med innvandrerbakgrunn i arbeid. Dette er viktig både med tanke på å møte etterspørselen etter arbeidskraft, og å sørge for at flere får brukt sine ressurser i arbeidslivet. Tilknytning til arbeidsmarkedet er av stor betydning for den enkeltes muligheter for deltakelse, selvrealisering og forsørgelse, og bidrar til å heve både den kollektive og individuelle velferd. Til tross for at situasjonen på arbeidsmarkedet er gunstig, har innvandrere fortsatt betydelig lavere sysselsetting og høyere ledighet enn befolkningen totalt. Dette gjelder i særlig grad for ikke-vestlige innvandrere, selv om det også innenfor denne gruppen er store variasjoner blant annet ut ifra landbakgrunn og botid i landet. Det er viktig at den positive arbeidsmarkedssituasjonen nå utnyttes slik at innvandrere og deres etterkommere i økende grad får tilknytning til arbeidsmarkedet, jf. mål i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Status (per fjerde kvartal 2005):

- Arbeidsledigheten blant innvandrere i arbeidsstyrken var på 8,4 prosent.
- Andelen sysselsatte innvandrere var på 57,5 prosent av alle i alderen 16-74 år. I befolkningen totalt var 69,4 prosent sysselsatt.
- Blant deltakerne på arbeidsmarkedstiltak utgjorde innvandrerne 31 prosent, mens de utgjorde om lag 20 prosent av alle ledige.
- Arbeidsledigheten blant etterkommere var på 5,7 prosent av arbeidsstyrken, og lå med dette 1,4 prosentpoeng lavere enn i november året før¹. Arbeidsledigheten for befolkningen i alt var 3 prosent, og for innvandrere 8,4 prosent.
- Andelen sysselsatte etterkommere var 55,9 prosent. Nivået lå med dette 1,6 prosentpoeng under innvandrerne og 13,5 prosentpoeng lavere enn for befolkningen i alt. Når sysselsettingsandelen for etterkommere er lavere enn for innvandrere, skyldes dette langt på vei ulik alderssammensetning. Mange etterkommere er fortsatt under utdanning og utenfor arbeidsmarkedet. Blant etterkommere i alderen 25-39 år er andelen sysselsatte 72,8 prosent. Sysselsettingsandelen for tilsvarende aldersgruppe i befolkningen er på 80,7 prosent og for innvandrere 62,2 prosent.
- Blant sysselsatte innvandrere jobbet 67 prosent heltid, mens 33 prosent jobbet deltid. I befolkningen i alt var 71 prosent registrert med heltidsarbeid, mens 29 prosent arbeidet deltid.

(Kilde: SSB)

Arbeidsledigheten blant innvandrere gikk ned fra 9,4 prosent i fjerde kvartal 2004 til 8,4 prosent på samme tidspunkt i 2005. Forskjellen mellom innvandrernes sysselsettingsnivå og befolkningens er imidlertid konstant, og innvandrernes ledighet er over tre ganger så høy som for befolkningen for øvrig². Det er høyest ledighet blant personer med afrikansk landbakgrunn (16,7 prosent), mens innvandrere fra de nye EU-landene i Øst-Europa har en ledig-

het som ligger nær opp til innvandrere med vestlig landbakgrunn (4,2 prosent). Andelen ledige er nokså lik for innvandrer menn og innvandrer kvinner når man tar utgangspunkt i arbeidsstyrken.

Andelen sysselsatte innvandrere gikk opp fra 56,6 prosent i fjerde kvartal 2004 til 57,5 prosent i 4. kvartal 2005. Dette innebærer hele 10 200 flere sysselsatte. Økningen i sysselsettingen var sterkest blant menn, og steg sterkt blant personer med botid over fire år. Innvandrere fra Somalia og Afghanistan har den laveste andelen sysselsatte (henholdsvis 28 og 34 prosent), mens personer fra land som Chile, Sri Lanka og Ghana har et sysselsettingsnivå på over 60 prosent. I hele befolkningen er 69,4 prosent sysselsatte per 4. kvartal 2005, noe som er en marginal økning sammenliknet med året før. Innvandrer menn har høyere yrkesdeltakelse enn innvandrer kvinner, og forskjellene varierer blant annet på bakgrunn av fødeland. Blant etterkommerne ser det ut til å være betydelig mindre forskjeller mellom kjønnene når det gjelder deltakelse på arbeidsmarkedet.

Innvandrere er en sentral målgruppe for arbeidsmarkeds politikken. Innsatsen overfor innvandrere er en integrert del av arbeidsmarkeds politikken, noe som innebærer at arbeidssøkere med innvandrerbakgrunn har tilgang på det samme virkemiddelapparatet som arbeidssøkere for øvrig. Innvandrere, langtidsledige og ungdom skal prioriteres ved inntak på ordinære arbeidsmarkedstiltak jf. St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Innvandrere utgjorde i overkant av 30 prosent av alle tiltaksdeltakere 4. kvartal 2005. Samtidig var om lag 20 prosent av alle registrerte helt ledige innvandrere. Det er flere innvandrer kvinner enn -menn som deltar på arbeidsmarkedstiltak. Innvandrerne utgjør en betydelig arbeidskraftreserve som det er viktig å mobilisere i en tid med stort behov for arbeidskraft.

Arbeids- og velferdsetaten samarbeider med kommunene om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere og om innsats for å forebygge og bekjempe fattigdom. Innvandrere er i dag en prioritert målgruppe ved inntak til arbeidsmarkedstiltak. I Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen vil Arbeids- og inkluderingsdepartementet ytterligere styrke innsatsen overfor innvandrere i 2007 innenfor tiltaksnivået på om lag 11 800 plasser under de ordinære arbeidsmarkedstiltakene, jf.

resultatområde 2 Arbeidsmarked i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Mål:

Andelen innvandrere med vedvarende lavinntekt skal minke ned mot nivået for befolkningen generelt.

Indikatorer:

- Andel innvandrere med vedvarende lavinntekt sammenliknet med befolkningen som helhet.
- Andel barn under 18 år med innvandrerbakgrunn som lever i husholdninger med vedvarende lavinntekt sammenliknet med alle barn.

Innvandrerbefolkningen er svært heterogen med hensyn til opprinnelsesland, botid i Norge, sosioøkonomisk og utdanningsmessig bakgrunn mv. Dette er variabler som påvirker den enkeltes situasjon og levekår. Sett under ett er likevel innvandrere sterkt overrepresentert blant personer med vedvarende lav inntekt. Dette gjelder i særlig grad ikke-vestlige innvandrere, men også innvandrere fra vestlige land har en høyere forekomst av lavinntekt enn etniske nordmenn. Det er et mål at andelen innvandrere med vedvarende lavinntekt skal reduseres, jf. St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Status:

- I treårsperioden 2002-2004 var 18 prosent av innvandrere i alt og 24 prosent av innvandrere med ikke-vestlig landbakgrunn registrert med vedvarende lavinntekt når lavinntekt måles ved 50 prosent av medianinntekten (OECD-skala). Når lavinntekt måles ved 60 prosent av medianinntekten (EU-skala), var disse andelen 29 og 37 prosent. Andelen med vedvarende lavinntekt i befolkningen som helhet i samme periode var hhv. 3 prosent (50 prosent av medianinntekten, OECD-skala) og 8,5 prosent (60 prosent av medianinntekten, EU-skala).
- I treårsperioden 2002-2004 levde om lag to av ti barn under 18 år med innvandrerbakgrunn i husholdninger med vedvarende lavinntekt når lavinntekt måles ved

Arbeid

- Sysselsatte er personer i alderen 16-74 år som utførte inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i referanseuken, samt personer som har et slikt arbeid, men som var midlertidig fraværende. Personer på sysselsettingstiltak med lønn fra arbeidsgiver klassifiseres også som sysselsatte.
- Arbeidsledige er arbeidsføre personer som søker inntektsgivende arbeid ved Arbeids- og velferdsetaten og ellers er disponible for det arbeidet som søkes. I tillegg må vedkommende ha vært uten inntektsgivende arbeid de siste ukene.
- Arbeidsstyrken er summen av de sysselsatte og de registrerte arbeidsledige.
- Fra og med 1. juli 2006 ble Aetat og trygdeetaten nedlagt, og en ny arbeids- og velferdsetat opprettet. I samarbeid med alle landets kommuner skal den nye statsetaten etablere lokale arbeids- og velferdskontorer over hele landet innen 2010. Målet med reformen er: 1) å få flere i arbeid og aktivitet og færre på stønad, 2) gjøre det enklere for brukerne og tilpasse forvaltningen til brukernes behov og 3) få en helhetlig og effektiv arbeids- og velferdsforvaltning.

halvparten av medianinntekten. Målt ved 60 prosent av medianinntekten levde tre av ti barn med innvanderbakgrunn i lavinntekts-husholdninger. Sammenlikningsvis tilhørte hhv. 3,5 og 5,6 prosent av alle barn husholdninger med vedvarende lavinntekt i samme periode.

Det har funnet sted en økning i forekomsten av vedvarende lavinntekt blant innvanderbefolkningen siden forrige treårsperiode (2001-2003), og dette gjelder i særlig grad ikke-vestlige innvandrere. Innvanderbarn er klart overrepresentert blant barn som lever i husholdninger med vedvarende lavinntekt, og det har blitt flere innvanderbarn i lavinntektsgruppen de siste årene.

Det er små forskjeller mellom kvinner og menn i befolkningen som helhet når det gjelder å ha vedvarende lavinntekt. Kvinner har en noe høyere forekomst enn menn når lavinntekt måles ved 60 prosent av medianinntekten. Dette har sammenheng med at kvinnene er i flertall blant minstepensjonistene. Flere menn enn kvinner med ikke-vestlig landbakgrunn er registrert med vedvarende lavinntekt.

Lavinntekt er i stor grad knyttet til manglende eller liten tilknytning til arbeidslivet. Andelen personer som tilhører en husholdning uten noen yrkestilknyttede er høyere i innvanderbefolkningen, og spesielt blant ikke-vestlige innvandrere, enn i befolkningen som helhet. Se ovenfor om innvanderes deltakelse på arbeidsmarkedet.

Det er med utgangspunkt i Stortingsmelding nr. 6 (2002-2003) Tiltaksplan mot fattigdom i perioden 2002-2006 iverksatt tiltak mot fattigdom med 1,6 mrd. kr. Regjeringen økte innsatsen med ytterligere nærmere 500 mill. kr i St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006) Om endring av St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet 2006. Det er også iverksatt enkelte ytterligere tiltak på bakgrunn av forslag i revidert nasjonalbudsjett for 2006.

Regjeringen legger sammen med forslaget til statsbudsjett for 2007 fram en handlingsplan mot fattigdom. Handlings-

planen er vedlagt St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2007 en styrking av innsatsen mot fattigdom med 710 mill. kr. Handlingsplan mot fattigdom omfatter en helhetlig og tverrsektoriell innsats mot fattigdom. Sentrale innsatsområder i handlingsplanen er arbeid, barn og unge og levekår. Innvandrere og barn i innvanderfamilier er prioriterte målgrupper for innsatsen.

En forsterket innsats for å fremme integrering og inkludering av innvanderbefolkningen er avgjørende for å forebygge og bekjempe fattigdom. Handlingsplan mot fattigdom må derfor sees i nær sammenheng med regjeringens handlingsplan for integrering og inkludering av innvanderbefolkningen.

Mål:

Voksne innvandrere skal lære tilstrekkelig norsk til å fungere i samfunnet i løpet av de første fem årene de bor i landet.

Indikator:

Andel voksne innvandrere med fem års botid i Norge som hadde gått opp til og bestått språkprøven i norsk (norskprøven).

Regjeringen vil føre en aktiv integreringspolitikk for å sikre at alle innvandrere raskest mulig kan bidra med sine ressurser i det norske arbeidsliv og samfunnet for øvrig. En forutsetning for deltakelse er at innvandrere raskest mulig tilegner seg tilstrekkelige ferdigheter i norsk, både skriftlig og muntlig. Jo raskere en innvander lærer norsk, jo raskere vil han eller hun kunne delta i samfunnet. Det vises til St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet resultatområde 6.

Fattigdom

Personer som har økonomiske ressurser som avviker betydelig fra det inntektsnivået som er alminnelig i samfunnet har i langt mindre grad enn andre mulighet til å skaffe seg goder og delta i aktiviteter. Lavinntekt er en viktig indikator på fattigdom, selv om også andre forhold er av vesentlig betydning for levekårene til den enkelte. Fattigdom er et flerdimensjonalt og sammensatt problem. Regjeringen vil måle og følge utviklingen i ulike sider ved fattigdom gjennom et bredt sett av indikatorer.

Vedvarende lavinntekt. Vedvarende lavinntekt er her definert som gjennomsnittsinntekten i en treårsperiode under hhv. 50 og 60 prosent av medianinntekten.

Medianinntekt. Medianinntekten er det midterste beløpet i inntektsfordelingen, etter at en har sortert inntektene etter størrelse. Medianinntekten er således den inntekten som deler befolkningen i to like store deler, der den ene halvparten har lavere inntekt enn medianen og den andre halvparten har høyere inntekt.

OECD- og EU-skala. For å kunne sammenlikne den økonomiske velferden til husholdninger av ulik type og størrelse er det vanlig å justere inntekten ved hjelp av såkalte ekvivalensskalaer. En ekvivalensskala gir uttrykk for hvor stor inntekt en husholdning på for eksempel fire personer må ha, for å ha samme levestandard eller økonomisk velferd som en enslig person. OECD-skalaen legger mindre vekt på husholdningenes stordriftsfordeler forbundet med at flere personer deler på utgiftene enn EU-skalaen (som er en modifisert versjon av OECD-skalaen).

Status:

- 14 200 voksne innvandrere hadde fem års botid i Norge ved utgangen av 2005. Tallet inkluderer ikke personer med norsk statsborgerskap da de ankom landet.
- 17,3 prosent av voksne innvandrere med fem års botid hadde gått opp til norskprøven ved utgangen av 2005.
- 13,6 prosent av innvandrerne med fem års botid hadde bestått den muntlige prøven og 11,7 prosent hadde bestått den skriftlige prøven.

Norskprøvene er de avsluttende prøvene for den norskopplæringen som tilbys innvandrere. Prøven består av en muntlig og skriftlig del, som kan tas hver for seg eller samlet. Andelen innvandrere med fem års botid i Norge ved utgangen av 2005 som hadde gått opp til og bestått norskprøven er lav, og det er ingen nevneverdig endring i forhold til de som hadde fem års botid ved utgangen av 2004. Av dette kullet hadde 18,1 prosent gått opp til prøven, og 14,1 prosent hadde bestått den muntlige prøven og 11,9 prosent hadde bestått den skriftlige prøven.

I gruppen som går opp til prøven, er resultatene gode. Ca 78 prosent av dem som hadde gått opp bestod den muntlige prøven og 68 prosent besto den skriftlige prøven. De tilsvarende tallene for dem som hadde fem års botid ved

utgangen av 2004 var 78 prosent og 65 prosent. Det har vært en tendens i flere år til at kvinner i større grad enn menn består prøven. Av de med fem års botid ved utgangen av 2005 som besto den skriftlige prøven, utgjorde menn 30 prosent og kvinner 70 prosent. Det var 67 prosent kvinner som besto den muntlige prøven og 33 prosent menn.

Det kan være flere årsaker til at få har gått opp til norskprøven. Fram til 1. september 2005 var opplæringen frivillig og det har vært opp til den enkelte å avgjøre i samråd med lærer om han eller hun skal melde seg opp til prøve. Mange innvandrere har deltatt i norskopplæringen, selv om de ikke har meldt seg opp til prøve. Det at de ikke har avlagt prøve behøver ikke å bety at de ikke har tilegnet seg tilstrekkelige norskkunnskaper.

Fra 1. september 2005 har kommunene hatt hjemmel til å kreve at innvandrere gjennomfører tester for å fastslå om det er behov for opplæring utover 300 timer innenfor rammen på 2 700 timer. Dette gjelder innvandrere som får oppholds- og arbeidstillatelse etter 1. september 2005, og denne gruppen gir ennå ikke utslag i statistikken. For innvandrere som har fått oppholds- og arbeidstillatelse før 1. september 2005, er det fortsatt frivillig å gå opp til avsluttende norskprøve. Målsettingen er at antall personer som går opp til avsluttende norskprøve skal øke og at resultatene skal bli bedre.

Rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap

- Rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap trådte i kraft 1. september 2005. Retten og plikten er hjemlet i introduksjonsloven.
  - Loven gjelder alle nyankomne, voksne innvandrere med unntak av nordiske borgere og personer med opphold etter EØS/EFTA-regelverket. Også studenter og au pairer er unntatt fra lovens målgruppe.
  - Plikten består i krav om gjennomført 300 timer opplæring.
  - Ordningen skiller mellom arbeidsinnvandrere, som har en plikt, men ingen rett til gratis opplæring, og øvrige innvandrere, som i tillegg til plikten har rett til gratis opplæring.
  - Personer som har rett til gratis opplæring, kan få inntil 2 700 timer opplæring utover den obligatoriske delen på 300 timer.
-

Utdanning og oppvekst

Barn i førskolealder

Mål:

For å legge til rette for en best mulig språkutvikling i førskolealder, vil en tilstrebe at antall barn med innvandrerbakgrunn som går i barnehagen øker.

Indikator:

Andelen minoritetsspråklige barn i barnehage, sammenliknet med andel barn i barnehage samlet.³

Plass i barnehage kan bedre norskkunnskapene til barn med minoritetsspråklige foreldre, og er viktig for inkludering av minoritetsspråklige barn i førskolealder.

Målrattede språkstimuleringstiltak i førskolealder vil kunne bidra til en bedre skolestart for barn som ikke har norsk som morsmål og på sikt øke barnas deltakelse på alle samfunnsarenaer. For barn som ikke snakker norsk hjemme, kan barnehagen bidra til at de lærer det norske språket. Det vises til St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Kunnskapsdepartementet, programkategori 07.30. Barnehager.

Status:

- I 2005 var det i underkant av 14 000 minoritetsspråklige barn i barnehage, mot om lag 9000 i 2000.
- Ved utgangen av 2005 hadde om lag 54 prosent av alle minoritetsspråklige barn i aldersgruppen ett til fem år barnehageplass. På samme tidspunkt hadde 76 prosent av alle barn i aldersgruppen barnehageplass (SSB). Ved en inkurie ble det rapportert feil på andelen minoritetsspråklige barn i barnehage i 2004; det riktige tallet skal være 52 prosent, mot 72 prosent av alle barn i aldersgruppen med barnehageplass.

Det har vært en positiv økning i antallet minoritetsspråklige barn i barnehage de senere årene. Minoritetsspråklige

barn defineres i denne sammenhengen som barn der begge foreldre har et annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk eller engelsk.

Andelen minoritetsspråklige barn i barnehage øker. Fra 2004 til 2005 økte andelen med to prosentpoeng. 2005 er det første året vi har statistikk på minoritetsspråklige barn i barnehage for hvert enkelt årstrinn. 82 prosent av alle minoritetsspråklige femåringer går i barnehage, mens 93 prosent av alle femåringer går i barnehage. For fireåringene er tallene henholdsvis 79 og 92 prosent. Dersom vi ser på andelen minoritetsspråklige barn i alderen ett til to år i barnehage er denne svært lav (hhv. 19 og 31 prosent), mot hhv. 43 og 65 prosent av ett- og toåringene i barnehage totalt. Det vil være rimelig å anta at økningen i antallet minoritetsspråklige barn i barnehage skyldes at flere tre- til femåringer går i barnehage.

Etter oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet, har Statistisk sentralbyrå (SSB) utarbeidet en rapport om kontantstøttebruk blant familier med innvandrerbakgrunn, med statistikk for årene 1999 til og med 2004. Familier som mottar full kontantstøtte, kan ikke ha barnet sitt i barnehage. Statistikken kan derfor indirekte si noe om barnehagebruken blant barn i alderen ett til to år. Statistikken viser at andelen kontantstøttebarn med ikke-vestlig bakgrunn, er høyere enn andelen kontantstøttebarn i befolkningen som helhet. Andelen kontantstøttebarn med ikke-vestlig bakgrunn ser ut til å være nærmest upåvirket av økningen i antall barnehageplasser for denne aldersgruppen fra 1999 til 2004. Selv om den generelle trenden viser at kontantstøttebruken i Norge avtar årlig og barnehagebruken tiltar for denne aldersgruppen, finner SSB ikke en tilsvarende trend for barn med ikke-vestlig bakgrunn (SSB 2006⁴).

Gjennom barnehageløftet har regjeringen et mål om full barnehagedekning i løpet av 2007; dvs. at alle som ønsker det skal gis tilbud om barnehageplass. Maksimalprisen for en barnehageplass ble redusert til 2 250 kr i januar 2006. Ytterligere reduksjon av maksimalprisen til 1750 kr, vil bli gjennomført når målet om full behovsdekning er nådd. At barnehageplasser er tilgjengelige til en rimelig pris, er en viktig forutsetning for at flere barn, også minoritetsspråklige barn, skal gå i barnehage.

Tabell 1. Minoritetsspråklige barn i barnehage (Kostra tall per 15.12.2005 og befolkningsstatistikk per 01.01.2006).

	Antall minoritetsspråklige barn i barnehage	Andel minoritetsspråklige barn i barnehage av alle minoritetsspråklige barn i befolkningen	Andel barn i barnehage av alle barn i barn i befolkningen (Dekningsgrad)
1-åringer	1007	18,8 %	43,4 %
2-åringer	1681	30,9 %	64,8 %
3-åringer	3154	62 %	87 %
4-åringer	3773	79 %	92,1 %
5-åringer	4142	82,4 %	93,3 %
1-5 år	13 757	53,6 %	76,2 %
I alt (0-6 år)	13 956		

Tabell 2. Barn i kontantstøttealder og brukere av kontantstøtte per 1. september og barn med barnehageplass per 15. desember. Prosent. 1999-2004.

Hele landet	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Andel 1-2 åringer med barnehageplass	36,9	37,1	37,7	40,5	43,9	47,8
Andel barn som bruker kontantstøtte	73,5	73,0	71,7	69,5	66,6	61,7
Andel ikke-vestlige barn som er brukere av kontantstøtte	75,5	80,0	80,3	79,6	79,4	77,8

Kilde: SSB 2006

Det gis et tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder. Dette tilskuddet kan kommunene nytte fleksibelt ut fra lokale forhold. Et mål med tilskuddet er at flere minoritetsspråklige barn skal gå i barnehage, da barnehagen regnes som den viktigste inkluderings- og språkopplæringsarena for barn i førskolealder. Tildelingen av dette tilskuddet er knyttet opp til antall minoritetsspråklige barn som går i barnehage. Tilskuddsordningen har blitt evaluert. Evalueringen konkluderer med at en overordnet sett er på rett vei med den nye tilskuddsordningen, og at andelen minoritetsspråklige barn i barnehage øker. Bl.a. viser evalueringen at språkstimuleringsinnsatsen i barnehagene nå i større grad enn før tar utgangspunkt i norsk språkutvikling. Resultatene fra evalueringen gir ikke grunnlag for å endre tilskuddsordningen nå, før den har hatt tid å virke i en lengre periode.

Regjeringen vil benytte 102 mill. kr til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder i 2007, jf. St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Kunnskapsdepartementet, kap. 231, post 63. I 2005 ble det brukt om lag 96 mill. kr til tilskuddsordningen. Tilskuddet ble tildelt kommunene ut fra antallet minoritetsspråklige barn i barnehage.

I 2006 har bydel Stovner i Oslo fått midler fra regjeringen til å finansiere gratis kjernetid i barnehage for alle fire- og

femåringer i bydelen. Regjeringen vil i 2007 utvide denne ordningen til å omfatte flere bydeler i Oslo og ev. til andre kommuner som har en høy andel av innvandrerbefolkningen, jf. beskrivelse i Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen og St.prp. nr.1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Mål:

Bidra til å øke antall førskolelærere med innvandrerbakgrunn.

Indikatorer:

- Andel førskolelærere med innvandrerbakgrunn som arbeider i barnehagene.
- Andel studenter med innvandrerbakgrunn under utdanning for å bli førskolelærer.

Barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn. Kultur- og verdiformidling til barn i barnehage foregår i vesentlig grad gjennom personalet. Personalet har en viktig rolle som forbilde for barna. Det er viktig at personalet i barnehagene representerer det samme mangfoldet som barna, både når det gjelder landbakgrunn og kjønn. Det vises til

Status:

- Ved utgangen av 2005 var det 676 førskolelærere med innvandrerbakgrunn med jobb i barnehage (634 kvinner og 42 menn), mot 603 i 2004. I 2005 utgjorde dette 3,1 prosent av alle førskolelærere som arbeidet i norske barnehager. I 2004 var andelen 3,0 prosent.
- Høsten 2005 hadde 5,5 prosent av studentene i førskolelærerutdanningen innvandrerbakgrunn (298 av totalt 5400 studenter). Av disse var det 44 menn. Rapporteringen på dette for 2004 var feil. Det riktige tallet for 2004 skal være at 4,8 prosent av studentene i førskolelærerutdanningen hadde innvandrerbakgrunn (255 av totalt 5258 studenter).

(Kilde: SSB)

I dag står ikke andelen førskolelærere med innvandrerbakgrunn i et rimelig forhold til andelen barn i barnehage med innvandrerbakgrunn, som er på 6,2 prosent. Selv om antallet førskolelærere med innvandrerbakgrunn øker noe, er deres andel av det totale antall førskolelærere rimelig stabil. Også i 2003 og 2004 var andelen førskolelærere med innvandrerbakgrunn ansatt i barnehagen 3 prosent. Det er imidlertid en svak positiv utvikling i rekrutteringen til førskoleutdanningen. Dagens andel på 5,5 prosent, er nesten en dobling av andelen fra 2000, da 2,9 prosent av førskolelærerstudentene hadde innvandrerbakgrunn.

Den nye rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver, som er en forskrift til barnehageloven, trådte i kraft 1. august i år. Personalet som forbilde og hensynet til barnas ulike etniske og kulturelle bakgrunn er blant temaene i planen. Det er utarbeidet et temahefte i tilknytning til rammeplanen som omhandler det språklige og kulturelle mangfoldet i barnehagen. Heftet skal være til inspirasjon og gi grunnlag for refleksjon for de ansatte i barnehagen.

Mål:

Barn og unge med innvandrerbakgrunn skal beherske norsk språk så tidlig som mulig i skolegangen for å sikre et godt læringsutbytte.

Indikatorer:

- Andel barn og unge med innvandrerbakgrunn som får særskilt språkopplæring.
- Resultater fra nasjonale prøver i lesing og matematikk på fjerde trinn for barn med innvandrerbakgrunn, sammenliknet med elevgruppen som helhet.⁵

Målet innebærer at det må legges til rette for at barn og unge med innvandrerbakgrunn får god opplæring i norsk språk, slik at svake språklige ferdigheter ikke blir til hinder for tilegning av kunnskap og ferdigheter i skolegang og opplæring.

Status:

- Av 622 744 elever i grunnskolen skoleåret 2005-2006, fikk 37 556 særskilt språkopplæring, det vil si 6 prosent av alle elevene i grunnskolen (Kilde: Grunnskolens informasjonssystem - GSI).
- Av elever med innvandrerbakgrunn i grunnskolen skoleåret 2005 – 2006, fikk 75 prosent særskilt språkopplæring.
- I 2005 oppnådde innvandrere 4,7 færre poeng enn elevgruppen som helhet i lesing på de nasjonale prøvene. Tilsvarende tall for etterkommere var 2,5 poeng (Kilde: Bonesrønning 2006).

Barn og barnehager

- Om lag 223 500 barn hadde barnehageplass per 15. desember 2005. Det utgjør en dekningsgrad på 76 prosent for barn i alderen ett til fem år (Kilde: SSB).
- 13 956 av disse barnehageplassene ble benyttet av minoritetsspråklige barn, tilsvarende 6,2 prosent av det totale antallet barn i barnehagen (Kilde: SSB).
- Om lag 60 prosent av norske kommuner oppgav selv at de hadde full barnehagedekning høsten 2005 (Kilde: Asplan Viak 20. september 2005). Regjeringens mål er at alle som ønsker det, skal få en barnehageplass i løpet av 2007. Det er i hovedsak de store byene og de bynære kommunene som fortsatt mangler barnehageplasser. I de samme områdene bor også mange av de minoritetsspråklige familiene.
- Høsten 2005 var det ansatt om lag 64 700 personer i barnehagene. Av disse hadde vel 21 800 ansatte, det vil si 33,7 prosent, godkjent førskolelærerutdanning (Kilde: SSB).

Tabell 3. Standardiserte resultater på nasjonale prøver, lesing, fjerde trinn 2004 og 2005

	2004	2005
Alle elever	50,0	50,0
Jenter	51,2	51
Gutter	48,8	49
Innvandrere	45,2	45,3
Født i Norge av to utenlandske	48,6	47,5

Kilde: Bonesrønning 2006

Resultatene fra de nasjonale prøvene er standardisert slik at gjennomsnittresultatet for elevene er satt til 50 med et standardavvik på 10 for hver av prøvene. Det ble gjennomført nasjonale prøver i 2004 og 2005. Regjeringen har vedtatt en pause i gjennomføringen av nasjonale prøver i 2006, men det vil bli gjennomført nye og forbedrede prøver i 2007.

Tabellen viser at elever som er innvandrere eller etterkommere, i gjennomsnitt skårer en god del lavere i lesing når man sammenlikner disse med alle elevene samlet. Både i 2004 og 2005 oppnådde etterkommere en gjennomsnittlig høyere skår enn innvandrere. Resultatet for elevene som er innvandrere, er nokså stabilt de to årene, mens etterkommere presterer noe lavere i forhold til gjennomsnittet i 2005 enn i 2004.

Forskjellene i prestasjoner mellom alle elevene og de med innvandrerbakgrunn kan i stor grad knyttes til sosiale bakgrunnsvariabler, som lavt utdanningsnivå blant foreldrene, lav inntekt og arbeidsmarkedstilknytning. Det er en overhyppighet av disse forholdene blant elever med ikke-vestlig bakgrunn.

I 2007 er det foreslått bevilget 879 mill. kr til opplæring av språklige minoriteter i grunnskolen, jf. St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Kunnskapsdepartementet, kap. 225, post 64. Øvrige midler til tiltak om språkopplæring for språklige minoriteter vil bli tatt fra kap. 226, post 21.

Mål:

Andelen etterkommere som fullfører videregående opplæring skal tilsvare andelen for befolkningen totalt.

Indikatorer:

- Andelen etterkommere med direkte overgang fra grunnskole til videregående opplæring, sammenliknet med årskullet som helhet.
- Andelen etterkommere som oppnår full yrkes- eller studiekompetanse i løpet av fem år etter avsluttet grunnskole, sammenliknet med årskullet som helhet.

Målet innebærer bl.a. at en identifiserer forholdene som gjør at fullføringen er svakere blant etterkommere, slik at

de i størst mulig grad kan ha de samme forutsetningene som elever med to norskfødte foreldre, både i videre utdanning og på arbeidsmarkedet etter endt videregående opplæring.

Status:

- I 2005 gikk 95,4 prosent av etterkommere direkte fra grunnskole til videregående opplæring, mot rundt 97 prosent i befolkningen som helhet. Dette er en økning fra 2003, da andel etterkommere som gikk direkte fra grunnskole til videregående opplæring var 94,8 prosent.
- 61,9 prosent av etterkommere som begynte på grunnskurs i 1999 hadde fullført og bestått videregående opplæring etter fem år. Andelen for alle elevene totalt var 70,5 prosent. 33,8 prosent av etterkommere avbrøt videregående opplæring, mot 24,2 prosent av alle elevene totalt.

Kilde: SSB

For hele befolkningen samlet har overgangen fra grunnskole til videregående opplæring vært stabil fra midten av 1990-tallet, med en økning fra århundreskiftet. Andelen av innvandrere som går fra grunnskole til videregående opplæring har økt, men fremdeles har denne gruppen elever lavest grad av overgang til videregående opplæring sammenliknet med etterkommere og elever uten innvandrerbakgrunn. Økt botid i Norge øker sannsynligheten for å være i videregående opplæring. For etterkommere har andelen som går fra grunnskole til videregående opplæring også økt, og sammenliknet med elevgruppen uten innvandrerbakgrunn, har forskjellene blitt små.

Andelen som fullførte videregående opplæring av de som startet opplæringen i 1999, er stabil i forhold til tidligere kull. Andelen etterkommere som gjennomførte i løpet av fem år, har imidlertid gått litt ned for 1999-kullet, sammenliknet med kullet som startet i videregående opplæring i 1998. Likevel er det overordnede bildet av utdanningssituasjonen, både for etterkommere og innvandrere, at deltakelse i videregående opplæring og fullføringsgraden har bedret seg fra midten av 1990-tallet fram til i dag. På den andre side er forskjellene mellom minoritets- og majoritets elever fremdeles store, og blant annet ser en at minoritets elever i langt større grad enn majoritets elever gjennomfører videregående opplæring uten å bestå. Dette gjelder særlig for de med ikke-vestlig bakgrunn. Ulikhetene mellom minoritets- og majoritets elevers fullføringsgrad reduseres når en kontrollerer for den delen av variasjonen i elevenes fullføringsgrad som har sammenheng med foreldrenes utdanningsnivå, arbeidsmarkedstilknytning og inntektsnivå, og forskjellene utviskes når en kontrollerer for karakterer.

I 2006 ble det tildelt 8 mill. kr til prosjekter rettet mot å forebygge og forhindre frafall i videregående opplæring. Disse prosjektene gjelder også minoritetsspråklige elever.

For 2007 er det foreslått at tilsvarende sum nyttes til å videreføre de beste av de igangværende tiltakene. De foreslåtte tiltakene i rapporten om gjennomføring i videregående opplæring, som ble lagt fram 30. august 2006, vil bli

vurdert, og foreslåtte tiltak vil i første rekke drøftes i den kommende stortingsmeldinga om utdanning som bidrag til sosial utjevning. Dersom en kommer fram til andre at de foreslåtte tiltakene vil være mer effektive enn de tidligere, vil en vurdere å sette inn midlene på disse.

Mål:

Andelen innvandrere som kom til landet i ungdoms-skole- eller videregåendealder, og som fullfører videregående opplæring, skal øke.

Indikator:

Andel innvandrere som kom til landet i alderen 13-19 år som fullfører og består videregående opplæring.

Elever som kommer til Norge midtveis i skolegangen, vil ofte ha behov for ekstra oppfølging og særskilt tilrettelagt opplæring. Denne elevgruppen skal, i løpet av færre år enn elever som er født og oppvokst i Norge, opparbeide kompetanse i norsk og andre fag som gir grunnlag for videre studier og deltakelse i arbeidsliv og samfunn. Det er derfor viktig å følge denne elevgruppen nøye.

Status:

- Det er i alt 21 498 personer som i dag er mellom 20 og 40 år, som kom til landet da de var 13-19 år.
- Av de som kom til Norge i alderen 13-19 år, og som i dag er mellom 20 og 40 år, har 28,9 prosent fullført og bestått videregående opplæring
- Det er i alt 10 506 kvinner og 10 992 menn som i dag er mellom 20 og 40 år, som kom til landet da de var 13-19 år. 29,4 prosent av kvinnene og 28,5 prosent av mennene har gjennomført videregående opplæring.

(Kilde: SSB).

Sammenliknet med tallene for 2005 har andelen som har fullført videregående opplæring steget noe blant dagens 20-40-åringene som kom til landet da de var 13-19 år. Tallene tyder på at ungdom som kom til landet i aldersgruppen 13-15 år og 16-19 år, har hatt store utfordringer med å gjennomføre videregående opplæring. Det er større gjennomføringsgrad blant de som kom til landet i alderen 13-15 år og som i dag er 20-40 år, enn blant de som kom da de var 16-19 år.

Av de som kom i alderen 13-15 år, er det en langt større andel av kvinner enn av menn som har gjennomført videregående opplæring. Det er færre som gjennomfører blant de som kom i alderen 16-19 år, og forskjellen mellom kvinner og menn er liten.

Det er nedsatt en gruppe som ser på gjennomføring i videregående opplæring. Rapporten fra gruppa ble levert 30. august 2006. Når det gjelder tiltak som omfatter språklige minoriteter, er det bl.a. foreslått at også elever i videregående opplæring skal få samme rett til særskilt norskundervisning som elever i grunnskolen, at det startes forsøk med en brobyggingsordning for elever i videre-

gående opplæring uten tilstrekkelige forkunnskaper fra grunnskolen, og at kartleggings- og vurderingsverktøy tilpasset elever med rett til særskilt norskopplæring videreutvikles for grunnskolen og utvikles for videregående opplæring. Forslagene vil bli vurdert og behandlet i stortingsmelding om sosial utjevning som legges fram høsten 2006.

Videre har NAFO foretatt en kartlegging av skoletilbudet til gruppen 16-20-åringene med mangelfull skolebakgrunn. Oppdraget har blitt gjennomført som en rundspørring i fylkene og kommunene i 2005-2006. Det er ikke endelig avklart hvordan resultatene skal følges opp.

Det ble avsatt 5 mill. kr til å bidra til å lette gjennomføringen av videregående opplæring for nyankomne 13-19-åringene i 2006, jf. kap. 226, post 21. For 2007 er det satt av 5 mill. kr over samme kapittel til dette.

Mål:

Andelen ansatte i grunnskolen og videregående opplæring med innvandrerbakgrunn skal øke.

Indikatorer:

- Andelen med innvandrerbakgrunn som går på utdanninger som fører til lærerkompetanse.
- Andelen med innvandrerbakgrunn ansatt innen undervisning.

Det er behov for flere lærere med innvandrerbakgrunn i skolen, som positive rollemodeller for elevene, men også for å dra nytte av den kultur- og språkkompetansen innvandrere kan bidra med i norsk skole. Det er videre viktig å heve kompetansen til flere med innvandrerbakgrunn som allerede arbeider i skolen.

Status:

- Av de som gikk på utdanninger som førte til lærerkompetanse i 2005 (allmennlærer, førskolelærer, yrkesfaglærer, master, lektorutdanning og praktisk-pedagogisk utdanning), hadde 5,1 prosent innvandrerbakgrunn. Denne andelen er ikke fullt ut sammenlignbar med tidligere tall, på grunn av endringer i lærerutdanningen.
- Av de som gikk på utdanninger som førte til lærerkompetanse i 2005, var 27,1 prosent menn. 5,3 prosent av alle mennene hadde innvandrerbakgrunn, mens dette gjaldt for 5 prosent av alle kvinnene under utdanning.
- Blant ansatte i undervisning i kommunale grunnskoler i 2005 (alle arbeidsforhold) hadde 3,9 prosent innvandrerbakgrunn. Dette er en liten oppgang fra året før, da 3,5 prosent hadde innvandrerbakgrunn. (I fjor ble det rapportert feil tall for 2004).
- Blant ansatte i undervisning i fylkeskommunal videregående opplæring i 2005 (alle arbeidsforhold) hadde 4 prosent innvandrerbakgrunn. Dette er en liten oppgang fra året før, da 3,6 prosent hadde innvandrerbakgrunn. (I fjor ble det rapportert feil tall for 2004).

(Kilde: SSB)

Andelen med innvandrerbakgrunn som går på lærerutdanning er fremdeles lav, både blant kvinner og menn. Det samme gjelder andelen ansatte i undervisning, selv om en kan se en liten forbedring fra 2004. Det er fra 2003 innført en stipendordning for minoritetsspråklige lærere som arbeider i skolen uten formalkompetanse. Så langt har 240 minoritetsspråklige lærere fått stipend. Stipendet benyttes til videreutdanning med sikte på å få godkjent allmennlærerkompetanse eller kompetanse på grunnlag av annen fireårig utdanning fra universitet eller høyskole.

Per august 2006 er det anvendt 9 685 000 kr på tiltaket, jf. kap. 226, post 21. For 2007 er det foreslått bevilget 9,7 mill. kr til tiltaket over samme kapittel. Av disse er 6,7 mill. kr bundet til videreføring av tiltaket, mens det kan nyttes inn til 3 mill. kr til nye stipend i 2007.

Mål:

Bidra til å øke andel ansatte med innvandrerbakgrunn i barneverntjenesten.

Indikatorer:

- Andel studenter med innvandrerbakgrunn under utdanning for å bli barnevernspedagog.
- Andel kvinner og andel menn med innvandrerbakgrunn under utdanning for å bli barneverns-pedagog.
- Andel ansatte med innvandrerbakgrunn som arbeider i barneverntjenesten.
- Andel kvinner og andel menn med innvandrerbakgrunn som arbeider i barneverntjenesten.

Barneverntjenesten skal nå ut til alle familier, barn og unge og gi hensiktsmessig hjelp tilpasset den enkeltes behov. Hjelpen skal være basert på oppdatert kunnskap og ha barnets beste som hovedfokus. Barn og unge med innvandrerbakgrunn er et prioritert satsingsområde for Barne- og likestillingsdepartementet (BLD). Regjeringen ønsker å øke den flerkulturelle kompetansen i barneverntjenesten da dette vil kunne bidra til at barn og unge med innvandrerbakgrunn får et bedre tilpasset tilbud. Det vises til St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Barne- og likestillingsdepartementet, programkategori 11.20 Tiltak for barn og unge.

Status:

- Ved utgangen av 2005 hadde 4,1 prosent av alle studenter under utdanning til barneverns-pedagog innvandrerbakgrunn. Derav var 26 prosent menn og 74 prosent kvinner.
- Ved utgangen av 2005 hadde 4,5 prosent av alle ansatte i barneverntjenesten innvandrerbakgrunn. Av dette var 41 prosent menn og 59 prosent kvinner.

(Kilde: SSB)

Andelen ansatte i barneverntjenesten med innvandrerbakgrunn er ikke i samsvar med andelen barn, unge og deres familier med innvandrerbakgrunn som er i kontakt med barnevernet. Tall fra SSB viser at barn og unge som er innvandrere og etterkommere oftere får hjelp fra barnevernet enn barn og unge uten innvandrerbakgrunn. 37 648 barn hadde i løpet av året tiltak i barnevernet i 2004. Fortsatt er 84 prosent av alle barn med tiltak fra barnevernet barn uten innvandrerbakgrunn. På to år, fra 2002 til 2004, er det blitt nær 3 300 flere barn med barnevernstiltak. 68 prosent av denne økningen er barn uten innvandrerbakgrunn. Sett i forhold til barnebefolkningen har inn-

Elever med innvandrerbakgrunn i norsk skole

- Av alle barn i barneskolealder (6-12 år), var 7,8 prosent innvandrere eller etterkommere. Dette gjaldt 7,3 prosent av alle barn i ungdomsskolealder (13-15 år). Ungdom med innvandrerbakgrunn utgjorde 7,8 prosent av alle i aldersgruppen 16-18 år (Kilde: SSB).
- I skolen brukes begrepet «språklige minoriteter» om elever med et annet morsmål enn norsk og samisk som ikke behersker norsk godt nok til å ha utbytte av den vanlige opplæringen når den gis på norsk.
- Opplæringsloven § 2 – 8 og friskoleloven § 3 – 5 gir elever fra språklige minoriteter i grunnskolen rett til særskilt norsk-opplæring til de har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den vanlige opplæringen i skolen. Elever som kommer til landet og ikke kan norsk, og andre elever som har så dårlig norskferdigheter at de ikke kan følge undervisningen når denne blir gitt på norsk, vil i tillegg ha rett til morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler i en overgangsfase.
- Det var i skoleåret 2005-2006 om lag 623 000 elever i grunnskolen (GSI) og rundt 183 000 elever i videregående skole (Kilde: Utdanningsdirektoratet 2006).
- 37 556 elever i grunnskolen fikk særskilt norskopplæring og totalt 20 744 elever fikk tospråklig fagopplæring eller morsmålsopplæring eller begge deler i skoleåret 2005-2006 (Kilde: GSI). I videregående opplæring fikk 3366 elever standpunkt karakterer i muntlig norsk andrespråk. Rundt 800 elever var registrert på særskilte kurs for minoritetsspråklige elever. Sammenliknet med skoleåret 2004-2005, skyldes den store økningen bedre rapportering på elever med særskilte kurs for minoritetsspråklige elever i 2005-2006.
- Nasjonale prøver er en landsomfattende kartlegging av elevenes grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving, matematikk og engelsk. Nasjonale prøver ble i 2005 gjennomført på 4., 7., 10. og 11. trinn.

slaget av barn med innvandrerbakgrunn i barnevernet økt mest de siste to årene. Det er en overvekt av gutter med tiltak. Antall jenter som får hjelp av barnevernet har imidlertid steget fra 2002 til 2004 (Kilde: SSB-rapport 2006/19, Innvandrerbarn i barnevernet 2004).

NIBR (Norsk institutt for by- og regionsforskning) fikk i 2005 i oppdrag av BLD å foreta en internasjonal, forskningsbasert kunnskapsinnhenting om hva slags metoder/verktøy og tiltak som finnes og som kan benyttes i barnevernet i Norge i arbeidet med barn, unge og familier med innvandrerbakgrunn. NIBR skal også identifisere faktorer som bør være tilstede for at metodene skal få en tilstøttet virkning. BLD vil som en oppfølging utarbeide et praktisk opplegg for kompetanseheving i det kommunale og statlige barnevernet.

Å øke andel ansatte med innvandrerbakgrunn i barneverntjenesten er også et ledd i arbeidet med å øke den flerkulturelle kompetansen i barnevernet. Regjeringen mener at mangfold blant de ansatte blant annet vil kunne medføre bedre forståelse overfor barn, unge og familier med inn-

vandrerbakgrunn som barnevernet er i kontakt med. Regjeringen har fått tilbakemeldinger om at det er stor mangel på god informasjon til familier og miljøer med innvandrerbakgrunn om barnevernets målsettinger og arbeidsform. Likeledes at skepsisen til barnevernet synes å være sterkere i innvandrer miljøene enn ellers i befolkningen. Dette er uheldig da også disse gruppene har rett til og behov for barnevernets hjelp og støtte. Regjeringen mener at å øke andelen ansatte i barneverntjenesten med innvandrerbakgrunn kan bidra til å gi arbeidet større legitimitet.

BLD har startet et systematisk samarbeid med høyskolene som tilbyr utdanning til barnevernpedagog. I dette samarbeidet er rekruttering av studenter med innvandrerbakgrunn et av temaene som står på dagsordenen. Et mål er å motivere høyskolene til å gjøre en ekstra innsats for å nå studenter med innvandrerbakgrunn. Et annet viktig mål for BLD er å medvirke til at det blir en god kjønnsbalanse i barneverntjenesten.

Barneverntjenestens oppgaver

Barneverntjenestens hovedoppgave er å gi barn, unge og familier hjelp og støtte i vanskelige situasjoner. Barnevernets arbeid er regulert gjennom barnevernloven og lovens forskrifter. Hensynet til barnets beste er det overordnede prinsippet. Barnevernet kan iverksette hjelpetiltak som;

- Råd og veiledning til familien
- Økonomisk støtte til barnet slik at barnet kan delta i fritidsaktiviteter og lignende
- Plass i barnehage, skolefritidsordning og lignende
- Støttekontakt
- Besøkshjem
- Plassering utenfor hjemmet

Det finnes både kommunalt og statlig barnevern. 1. januar 2004 overtok staten de oppgaver som fylkeskommunen tidligere hadde ansvaret for på barnevernområdet. Dette gjelder først og fremst ansvaret for etablering og drift av barneverninstitusjoner og for rekruttering og formidling av fosterhjem og andre familiebaserte tiltak.

Virksomheten er organisert i fem regioner (Barne-, ungdoms- og familieetaten) med blant annet 26 fagteam innen barnevernområdet. Fagteamene er kommunenes kontakt til det statlige barnevernet, og teamene skal arbeide nært sammen med det kommunale barnevernet og andre kommunale tjenester for barn, ungdom og familier. Fagteamene skal være en viktig samarbeidspartner ovenfor kommunene og skal kunne bidra med spesialistkompetanse.

Helse og omsorg

Mål:

Helseforskjellene mellom etniske grupper skal reduseres.

Indikator:

- Dødelighet for kvinner og menn med innvandrerbakgrunn i aldersgruppen 25-64 år, sammenliknet med dødeligheten for befolkningen som helhet.

Målet tar utgangspunkt i Stortingsmelding nr. 16 (2002-2003) Resept for et sunnere Norge, som har som overordnet mål for folkehelsepolitikken å bidra til flere leveår med god helse i befolkningen som helhet, og reduserte helseforskjeller mellom sosiale lag, etniske grupper, kvinner og menn.

Regjeringen har satt i gang et arbeid for å utvikle dødelighet som indikator. Regjeringen vil arbeide med å videreutvikle indikatoren til neste års budsjett, jf. St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Helse- og omsorgsdepartementet, kap. 710. Det vil bl.a. være aktuelt å se nærmere på forskjeller i spedbarnsdødelighet (0-1 år), voldssomme dødsfall for unge (10-29 år) og dødsfall som skyldes hjerte- og karsykdommer og kreft for den middelaldrende befolkningen (for eksempel 40-64 år).

Dødelighet er et objektivt helsemål/helseindikator, til forskjell fra selvrapportert helse, som er et subjektivt mål. Mange har sykdommer man lever og dør med, men ikke av. Dette er særlig relevant når man studerer yngre aldersgrupper som her (25-64 år), hvor dødsfall opptre relativt sjelden. Men dødelighet som indikator kan være relevant på grunn av at dødsfallene i unge aldersgrupper er premature, og derfor i all hovedsak skjer som følge av ytre sosiale årsaker. Prematur dødelighet avspeiler først og fremst de alvorlige somatiske og dødbringende sykdommene som kreft og hjerte-karsykdommer, og ulykker/skader. Men dødeligheten avspeiler også forekomsten av mentale sykdommer gjennom selvmord.

Dødelighet kan være av begrenset verdi som helseindikator, men supplert med andre helsemål er det informativt, og da som mål på forekomsten av sykdommer og skader med de alvorligste konsekvenser.

Den type data som man foreløpig har kommet fram til har ikke vært presentert i Norge tidligere. Det er nødvendig med flere analyser og mer forskning for å forklare forskjeller i dødelighet mellom personer med innvandrerbakgrunn og befolkningen som helhet.

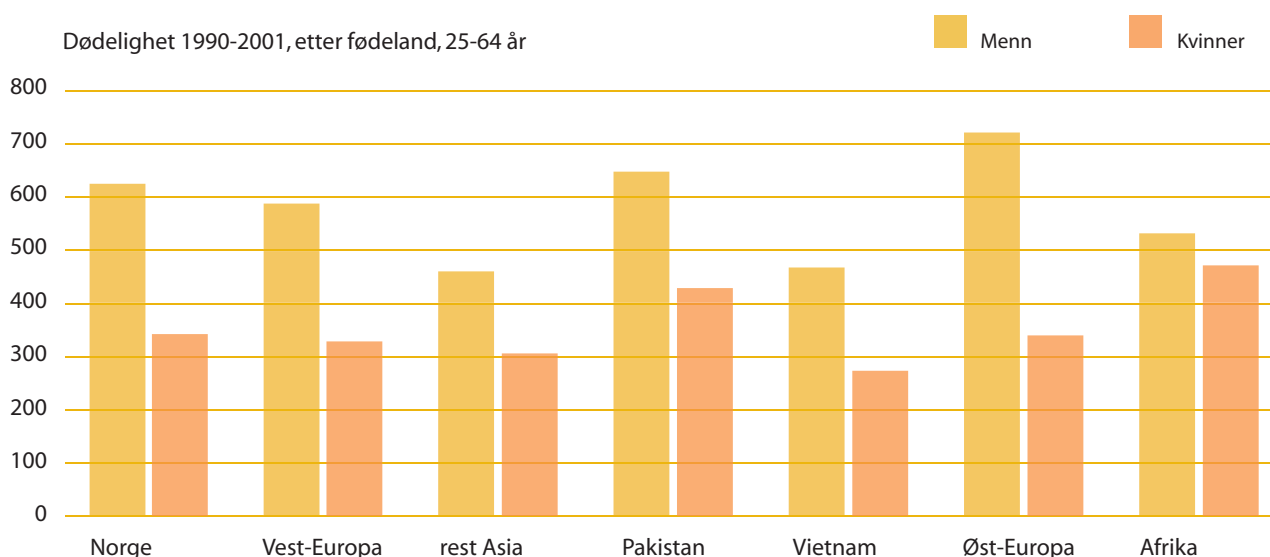
Nasjonalt folkehelseinstitutt har fulgt personer født i perioden 1926-65 (se figur 1), for dødelighet i perioden 1990-2001 etter fødeland. Aldersgruppen ble begrenset til 25-64 åringer i 1990 fordi innvandrerne er relativt unge.

Ved igangsettelsen av arbeidet viser det seg at det er en del problemer knyttet til analyser av dødelighet blant innvandrere. For det første er det en stor andel som utvandrer; om lag 20 prosent av innvandrerne utvandret i løpet av perioden, mens bare 2 prosent av de som er født i Norge utvandret. Dersom det er forskjell i sykkelighet for de som utvandrer og de som blir boende i Norge, vil dette påvirke dødelighetsestimatene. Det er viktig å merke seg at etterkommere, som har utenlandske foreldre, men som er født i Norge, havner i gruppen «Norge» i analysene.

Menn født i Øst-Europa hadde høyest dødelighet (se figur 1). Menn født i Pakistan hadde også en tendens til forhøyet dødelighet sammenliknet med menn født i Norge, men forskjellen kan skyldes tilfeldigheter på grunn av små tall. Det samme gjaldt menn født i Afrika. Menn født i Vietnam hadde derimot signifikant lavere dødelighet enn menn født i Norge - 1/3 lavere dødelighet. Menn født i andre asiatiske land lå også bedre an med signifikant lavere dødelighet, om lag 25 prosent lavere enn menn født i Norge. Menn født i vesteuropeiske land hadde litt (5 prosent) lavere dødelighet enn menn født i Norge.

Bildet for kvinner var i hovedsak likt som for menn. Den eneste forskjellen var at kvinner født i Pakistan hadde en dødelighet som var hele 13 prosent høyere enn for kvinner født i Norge. Det foreligger ikke tilstrekkelig kunnskap til å forklare denne forskjellen.

Figur 1. Dødelighetsrater etter fødeland, alderskorrigerte tall (Nasjonalt folkehelseinstitutt).

Det kan være flere årsaker til at de som er født i Norge, ikke var blant de med lavest dødelighet. En mulighet er at det var de friskeste og sterkeste innvandrerne som kom til Norge. Dette gjenspeiles i det høye utdanningsnivået, spesielt blant de med vesteuropeisk bakgrunn. Men dette kan neppe være årsaken til den lave dødeligheten for personer født i Vietnam, som har betraktelig lavere utdanningsnivå enn de som er født i Norge. For mange født utenfor Norge mangler det informasjon om utdanningsbakgrunn.

Hovedfunn:

- Personer født i Vietnam hadde lavest dødelighet – både lavere enn de som er født i Norge og i vestlige land.
- Personer født i Pakistan hadde høyere dødelighet enn de som er født i Norge.
- Menn født i Øst-Europa hadde høyest dødelighet.

Helsesituasjon i ulike innvandrergrupper

Helsesituasjonen hos barn og unge

- Ungdom med norsk og østeuropeisk bakgrunn bruker oftere alkohol enn ungdom med ikke-vestlig bakgrunn.
- Jenter med norsk bakgrunn er oftere dagligrøykere enn jenter med ikke-vestlig bakgrunn.
- Forekomsten av symptomer på emosjonelle problemer og atferdsproblemer hos gutter er høyere blant etterkommere enn blant innvandrere. Blant jentene er forekomsten av symptomer høyere blant innvandrere.
- Det er store forskjeller mellom ulike etniske grupper både når det gjelder emosjonelle problemer og atferdsproblemer.

Helsesituasjonen hos voksne

- Diabetes er hyppigere forekommende i enkelte ikke-vestlige innvandrergrupper enn hos befolkningen for øvrig.
- En stor andel innvandrere er lite fysisk aktive, og fedme er utbredt. Fedme er generelt mer utbredt hos kvinner enn hos menn, men varierer mellom de ulike etniske gruppene.
- Innvandrere har en signifikant økt hyppighet av psykiske plager. Den høyeste andelen finner man blant innvandrere fra Asia og Afrika.

Smittsomme sykdommer

- Ikke-vestlige innvandrere har høyere forekomst av enkelte smittsomme sykdommer sammenliknet med befolkningen for øvrig. De aktuelle sykdommene er tuberkulose, HIV-infeksjon, hepatitt B, malaria, hepatitt A, tyfoidfeber og shigellose (bakteriell dysenteri).

I 2006 har helsemyndighetene startet et arbeid med å utvikle forslag om målbare og konkrete indikatorer for det politiske målet om likeverdige helsetjenester til alle grupper i befolkningen, uavhengig av etnisk, språklig eller religiøs tilhørighet. Det finnes i dag lite data som indikerer hvordan helsetjenestene fungerer for grupper med innvandrerbakgrunn i forhold til dette målet.

Siden helse- og sykdomstilstand er viktig for levekår, trivsel og livskvalitet, sier det seg selv at virkemidlene for å bedre helse strekker seg langt utover helsetjenestens ansvarsområde. Forskning viser at det er en klar sammenheng mellom sosial posisjon og helsetilstand. Forskjellene i helse varierer med utdanningsnivå, yrkeskategori og inntektsgruppe. Levekårsundersøkelser viser at det er betydelige forskjeller i helse mellom ulike grupper i befolkningen generelt og mellom grupper i innvandrerbefolkningen. En politikk for å redusere helseforskjeller mellom ulike etniske grupper må inneholde tiltak for å motvirke konsekvenser av helseproblemer og generelle tiltak for å utjevne levekår. Sosiale ulikheter i helse mellom etniske grupper vil, sammen med kjønn og geografi, være et gjennomgående tema i arbeidet med en nasjonal strategi mot sosial ulikhet i helse, som regjeringen vil legge fram for Stortinget våren 2007. Det er viktig å sikre at helsen til ulike befolkningsgrupper blir et sentralt hensyn i samsfunnsplanleggingen, og at forebyggende tiltak tilpasses bedre for de mest utsatte gruppene.

Det kan være spesielt utfordrende å tilby gode helsetjenester når flyktningbakgrunn og eksiltilværelse har helsemessige konsekvenser. Helsemyndighetene tildeler derfor midler til en rekke tiltak som skal bidra til å utvikle kunnskap og formidle kompetanse for å møte slike utfordringer. Nasjonal kompetansenhet for minoritetshelse (NAKMI) og Nasjonalt kunnskapsenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), med seksjon for Flyktningshelse og tvungen migrasjon, er viktige kompetansesentra.

Videre omfatter tiltakene videreføring av arbeidet med etablerte ressurs- og rådgivningsgrupper (som Forum for sosial- og helsetjenester ved migrasjon, SOHEMD), oversettelse og utgivelse av informasjonsmateriell samt oppfølging av arbeidet mot kjønnslemlestelse. Et annet viktig tiltak er oppfølgingen av resultatene fra Helsetilsynets landsomfattende tilsyn med helsetjenesten til asylsøkere, flyktinger og familiegjenforente (fra 2004).

Regjeringen vil sette av 3 mill. kr i 2007 til etablering av lavterskeltilbud for å fremme fysisk aktivitet og gode kostvaner som ledd i å forebygge livsstilssykdommer og fremme tannhelse hos risikogrupper i innvandrerbefolkningen, jf. Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen.

Politi, kriminalomsorg og rettsvesen

Mål:

For å gjenspeile mangfoldet i befolkningen, skal en tilstrebe en økning i andelen ansatte med innvandrerbakgrunn i politi- og påtalemyndigheten og kriminalomsorgen.

Indikatorer:

- Andel ansatte med innvandrerbakgrunn innenfor politi- og påtalemyndigheten.
- Andel ansatte med innvandrerbakgrunn innenfor retts- og fengselsvesenet.

Regjeringen har i Soria Moria-erklæringen lagt rammene for en aktiv og helhetlig kriminalitetsbekjempelse i tråd med de sentrale verdiene i justissektoren – trygghet, demokrati og rettssikkerhet. Å sørge for trygghet i samfunnet er et velferdsspørsmål og et stort offentlig ansvar. Politiet, påtalemyndigheten, domstolene og kriminalomsorgen har som oppgave å beskytte borgerne mot kriminalitet, og å sørge for alle borgeres rettssikkerhet. Det er svært viktig at hele befolkningen har tillit til disse instansene. Offentlige tjenester må tilrettelegges og tilpasses de ulike behov som finnes i befolkningen. Det er derfor viktig at mangfoldet i befolkningen også gjenspeiles i politietaten og kriminalomsorgen. På bakgrunn av ovennevnte vil regjeringen fortsette arbeidet med å øke rekrutteringen av personer med innvandrerbakgrunn til politietaten og kriminalomsorgen, jf. St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Justis- og politidepartementet, programkategori 06.30 Kriminalomsorg og programkategori 06.40 Politi og påtalemyndighet.

Status:

- I 2005 hadde 2 prosent av ansatte i politi- og påtalemyndigheten innvandrerbakgrunn. Dette utgjorde 299 personer, hvorav 124 menn og 175 kvinner. 102 av disse hadde bakgrunn fra Asia, mens 72 hadde bakgrunn fra Øst-Europa. Tabell 4 viser antall ansatte i politi- og påtalemyndighet etter innvandrerbakgrunn.

Tabell 4. Ansatte i politi- og påtalemyndighet etter innvandrerbakgrunn. 2005.

	I alt	Menn	Kvinner
I alt	14 546	9 026	5 520
Innvandrere i alt	299	124	175
Norden	55	18	37
Vest-Europa ellers	27	11	16
Øst-Europa	72	18	54
Nord-Amerika, Oseania	4	3	1
Asia	102	55	47
Afrika	32	18	14
Sør- og Mellom-Amerika	7	1	6

Kilde: SSB

- Pr. siste kvartal 2005 var andelen ansatte med innvandrerbakgrunn i retts- og fengselsvesenet 2,2 prosent. Dette utgjorde 144 personer, hvorav 62 menn og 82 kvinner. Totalt sett er det en økning på 18 ansatte med innvandrerbakgrunn eller 0,2 prosent i forhold til 2004.

Tabell 5. Ansatte i retts- og fengselsvesenet etter innvandrerbakgrunn. 4. kvartal 2005.

	I alt	Menn	Kvinner
I alt	3 040	6 417	3 377
Innvandrere i alt	82	144	62
Norden	21	40	19
Vest-Europa ellers	7	17	10
Øst-Europa	20	29	9
Nord-Amerika, Oseania	2	2	0
Asia	26	40	14
Afrika	5	12	7
Sør- og Mellom-Amerika	1	4	3

Kilde: SSB

I tråd med Handlingsplan mot rasisme og diskriminering (2002-2006) er det satt i gang flere tiltak for å øke rekrutteringen av personer med innvandrerbakgrunn til kriminalomsorgen og politietaten. Det er et mål at andelen polititjenestemenn med innvandrerbakgrunn skal øke. Polititjenestestilling krever utdanning fra Politihøgskolen, og et viktig skritt for å få flere personer med innvandrerbakgrunn inn i politiet er å øke rekrutteringen av søkere og studenter med innvandrerbakgrunn til Politihøgskolen. I 2006 ble ni studenter med innvandrerbakgrunn tilbudt plass ved skolen, mot fem personer året før. Studenttallet i 2005 og 2006 har vært 360 per år.

Når den strategiske planen for likestilling i politi- og lensmannsetaten utløper i 2007, skal den erstattes av en strategisk plan for økt mangfold (2008-2012). Planen skal inneholde måltall for antall ansatte med etnisk minoritetsbakgrunn, og det må derfor utarbeides kartleggingsrutiner lokalt. Mangfold, herunder spesielt likestilling mellom kjønnene og arbeidet med å rekruttere etniske minoriteter skal inngå som en naturlig del av politi- og lensmannsetatens planlegging og oppgaveløsning, og skal følges opp i styringsdialogen mellom Politidirektoratet og politidistriktene.

Et større mangfold blant de ansatte er et viktig moment i det kriminalitetsforebyggende arbeidet som finner sted under straffegjennomføringen. Et viktig skritt for å få flere personer med innvandrerbakgrunn inn i kriminalomsorgen er å øke rekrutteringen av søkere og studenter med inn-

vandrerbakgrunn til Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS). KRUS har iverksatt tiltak for å høyne tilsøkning og opptak av aspiranter med innvandrerbakgrunn. Videre samarbeider KRUS med Politihøgskolen om et forskningsprosjekt angående rekruttering av minoritetspråklige. I 2005 ble åtte studenter med innvandrerbakgrunn tatt opp som aspiranter ved skolen, mot fem personer året før. Selv om det var flere personer som ble tatt opp, var andelen 5 prosent begge årene.

Mål:

En skal tilstrebe at andelen lekdommere med innvandrerbakgrunn øker.

Indikator:

Andel lekdommere med innvandrerbakgrunn.

Lekdommere spiller en viktig rolle i vårt rettssystem. Særlig i strafferettspleien er lekdommerinnslaget betydelig. Både ut fra et rettssikkerhetsperspektiv og av hensyn til den allmenne tillit til rettsvesenet er det viktig at lekdommerne gjenspeiler befolkningen når det gjelder sosiale, økonomiske, kulturelle og verdimeslige forskjeller, jf. St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Justis- og politidepartementet, programkategori 06.20 Rettsvesen.

Politiet

- Politiets hovedoppgaver er å opprettholde alminnelig orden, forebygge og forhindre straffbare handlinger og beskytte borgerne og deres lovlige virksomhet samt å etterforske lovbrudd. I tillegg kommer flere spesialoppgaver som organisering av rednings- og leteaksjoner, utstedelse av pass, fremmedkontroll, trafikk sikkerhetsarbeid og kontroll av våpensalg.
- Pr. 31.12.05 var det i politi og påtalemyndighet ansatt i alt 14 546 personer, herav 5 520 kvinner og 9 026 menn.

Kriminalomsorgen

- Kriminalomsorgen stiller varetektsplasser til disposisjon for politiet og gjennomfører idømt straff.
- Kriminalomsorgen skal gjennomføre varetektsfengsling og straffereaksjoner på en måte som er betryggende for samfunnet og som motvirker straffbare handlinger. Det skal legges til rette for at lovbryster kan gjøre en egen innsats for å endre sitt kriminelle handlingsmønster.

Domstolene

- Det finnes ca. 70 000 alminnelige meddommere og lagrettemedlemmer (jurymedlemmer) i Norge i dag.
- Til hver tingrett hører egne utvalg meddommere. Lagmannsrettene har egne utvalg meddommere og lagrettemedlemmer.
- Kommunestyrene velger meddommere og lagrettemedlemmer hvert fjerde år.
- Grunnvilkåret for å bli valgt som meddommer eller lagrettemedlem er at man må ha fylt 18 år, være valgbar ved kommunale valg og økonomisk vederheftig (det siste kravet tolkes ikke strengt i dag). I henhold til domstoloven § 76 bør kommunene dessuten bare velge personer som «paa grund av sin retsindighet, dygtighet og selvstændighet ansees for særlig skikket til hvervet, og som ikke paa grund av utilstrækkelig kjendskap til det norske sprog eller av andre aarsaker vil ha vanskelig for at opfylde de pligter, som hvervet fører med sig».

Status:

- I utvalgene av meddommere og lagrettemedlemmer for perioden 2004-2008 har 2,8 prosent innvandrerbakgrunn.
- 1 prosent har bakgrunn fra land utenfor Europa og Nord-Amerika.

Tabellen under viser statistikk fra Statistisk sentralbyrå (SSB) over lekdommere etter bakgrunnsland pr. 01.01.2004.

Tabell 6. Lekdommere etter innvandrerbakgrunn.

	I alt	Menn	Kvinner
I alt	70 009 *	34 999	34 991
Innvandrere i alt	1 949	928	1 021
Europa/Nord-Amerika	1 218	491	727
Øvrig	731	437	294

Kilde: SSB

* Tallet inkluderer 19 lekdommere som SSB ikke kan fordele på bakgrunnsland pga. manglende bakgrunnsopplysninger.

Tallene viser at innvandrerbefolkningen er underrepresentert i meddommer- og lagretteutvalgene. Denne skjevheten i utvalgene gjelder imidlertid også på andre områder, som alder, utdanning, inntekt, andel tilsatte i offentlig sektor, andel med politisk bakgrunn m.v., jf. NOU 2002: 11 Dømmes av likemenn, kapittel 4.7.

Valgordningen for meddommere og lagrettemedlemmer er drøftet i NOU 2002: 11 Dømmes av likemenn. I utredningen vurderes blant annet ulike metoder for å oppnå økt representativitet i lekdommerutvalgene. Regjeringen har som mål å fremme en proposisjon for Stortinget i løpet av 2006 med forslag om tiltak for at utvalgene av lekdommere skal få en allsidig sammensetning med hensyn til alder og bakgrunn, slik at de i størst mulig grad representerer alle deler av befolkningen. Se også St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Justis- og politidepartementet, programkategori 06.20 Rettsvesen.

Valg og bolig

Mål:

Andelen personer med innvandrerbakgrunn og stemmerett som deltar ved kommunestyrevalg, fylkestingsvalg og stortingsvalg skal tilsvare valgoppslutningen samlet.

Indikatorer:

- Prosentandel innvandrere som stemte ved siste lokalvalg, sammenholdt med valgoppslutningen totalt.
- Prosentandel innvandrere som stemte ved siste stortingsvalg, sammenholdt med valgoppslutningen totalt.

Det er regjeringens mål at flest mulig deltar ved politiske valg. Dette gjelder alle stemmeberettigede, med og uten innvandrerbakgrunn. For at et representativt demokrati skal fungere etter hensikten, er det viktig at ikke valgoppslutningen blir for lav. Samtidig som borgerne ved å stemme øker sin innflytelse over egen hverdag, bidrar deltakelse ved valg til å ansvarliggjøre og bevisstgjøre borgerne. Det vises til St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Kommunal- og regionaldepartementet, programkategori 13.10.

Status:

Stortingsvalget 2005

- Ved valget i 2005 stemte 77,4 prosent av alle stemmeberettigede velgere, mens bare 53 prosent av alle stemmeberettigede velgere med innvandrerbakgrunn benyttet stemmeretten sin.
- Det er imidlertid en stor forskjell i deltakelsen mellom personer med vestlig innvandrerbakgrunn, hvor valgdeltakelsen var 76 prosent, og personer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn, hvor 49 prosent stemte.
- Vi ser en økning i den totale valgdeltakelsen på to prosentpoeng, jf. tabell 7. For personer med innvandr-

bakgrunn totalt og for personer med vestlig innvandrerbakgrunn øker valgdeltakelsen med ett prosentpoeng, mens økningen blant personer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn er på fire prosentpoeng.

Kilde: SSB

Valgdeltakelsen blant unge er generelt lavere enn blant eldre. Ettersom andelen unge er større blant stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn enn i befolkningen for øvrig, gir dette en relativt sett lavere valgdeltakelse blant personer med innvandrerbakgrunn. Forskjellen i alderssammensetningen forklarer en stor del av forskjellen i valgdeltakelse mellom personer med vestlig og ikke-vestlig innvandrerbakgrunn. Det er en særlig utfordring å øke valgdeltakelsen blant unge, både generelt i samfunnet og blant personer med innvandrerbakgrunn.

Botid er en viktig faktor som forklarer valgdeltakelse. I gruppen norske statsborgere med innvandrerbakgrunn og 30 år eller lenger botid, stemmer hele 74 prosent. Tilsvarende stemmer bare 44 prosent av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn og botid under ti år.

Ved valget i 2005 var andelen kvinner med innvandrerbakgrunn som deltok ved valget noe større enn for menn med innvandrerbakgrunn, se tabell 8.

Informasjon er en forutsetning for å kunne stemme, og regjeringen satte ved valget i 2005 i gang flere tiltak for å sikre at informasjon om valget også nådde ut til personer med innvandrerbakgrunn. Informasjonsbrosjyren om stortings- og sametingsvalget ble oversatt til syv språk og ble bredt distribuert.

Kommunal- og regionaldepartementet delte også ut totalt 1,5 mill. kr til informasjonstiltak i forbindelse med valget i 2005. Flere organisasjoner fikk støtte for å gjennomføre informasjonstiltak rettet mot grupper med innvandrerbakgrunn, deriblant Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene (KIM). Utlendingsdirektoratet gjennomførte også informasjonstiltak i tilknytning til valget.

Tabell 7. Valgdeltakelse - prosent av stemmeberettigede

	Totalt	Innvandrere totalt	Innvandrere med vestlig bakgrunn	Innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn
Stortingsvalg 2005	77,4	53	76	49
Stortingsvalg 2001	75,5	52	75	45
Lokalvalg 2003	59,3	41 (35)	64 (39)	36 (25)
Lokalvalg 1999	61,7	40 (38)	58 (40)	44 (32)

Tallene i parentes viser deltakelse blant innvandrere uten norsk statsborgerskap.

Kilde: SSB

Tabell 8. Valgdeltakelse blant innvandrere etter nasjonalitet og kjønn ved stortingsvalget i 2005. Prosent av stemmeberettigede.

	I alt	Menn	Kvinner
I alt	53	51	55
Norden	77	75	78
Vest-Europa ellers, unntatt Tyrkia	77	76	77
Øst-Europa	46	42	51
Nord-Amerika og Oseania	70	77	65
Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, Tyrkia	49	49	50

Kilde: SSB

Lokalvalget 2003

SSB gjennomførte også etter lokalvalget i 2003 en undersøkelse om valgdeltakelse blant personer med innvandrerbakgrunn.

Valgdeltakelsen var også ved valget i 2003 lavere blant stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn enn blant befolkningen for øvrig. Ved valget i 2003 var det en gene-

rell nedgang i valgdeltakelsen, og valgdeltakelsen er lavere ved lokalvalg enn ved stortingsvalg. Dette gjelder også for stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn. Som ved valget i 2005, kan en stor del av de ulikheter det er mellom de ulike gruppene av velgere forklares med forskjeller i alderssammensetningen og botid.

Valg

- Ved kommunestyre- og fylkestingsvalg kan innvandrere med norsk statsborgerskap eller minimum tre års botid i Norge stemme. I tillegg kan nordiske statsborgere som har bosatt seg i Norge senest 31. mai i valgåret, stemme. Ved stortingsvalg må man være norsk statsborger.
- Ved stortingsvalget i 2005 hadde 122 100 norske statsborgere med innvandrerbakgrunn stemmerett. Ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2003 hadde totalt 227 800 personer med innvandrerbakgrunn stemmerett. Av disse var 109 100 norske statsborgere og 118 700 utenlandske statsborgere⁶.

Tabell 9. Andel innvandrere i husholdninger som mottar bostøtte, prosent.

Andel innvandrere i husholdninger som mottar bostøtte, prosent	1996	1999	2001	2002	2003	2004
Hele befolkningen	3,2	4	4,3	4,1	4,6	4,1
Innvandrere i alt	16	13	16	14	16	18
Innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn	24	20	23	19	22	25

Kilde: SSB og Husbanken

Tabell 10. Bostedsløse etter innvandrerbakgrunn.

Bostedsløse	1996	2003	2005
Antall bostedsløse totalt	6200	5200	5500
Andel med fødeland utenfor Europa og Nord-Amerika	13 %	10 %	13 %
Andel med fødeland utenfor Vest-Europa	1 %	1 %	2 %

Kilde: Byggforsk sine prosjektrapporter fra 1997 (nr. 216), 2004 (nr. 371) og 2006 (nr. 403).

Mål:

Innvandrere skal sikres botrygghet og forhindres fra utstøting i boligmarkedet.

Indikatorer:

- Andel innvandrere som mottar statlig bostøtte.
- Andel bostedsløse med fødeland utenfor Europa og Nord-Amerika.

- Ved 1. termin 2006 mottok 3 418 husstander som følger introduksjonsprogrammet bostøtte. Mottakerne hadde en gjennomsnittlig husstandsinntekt på 2 315 kr og mottok i snitt 2 189 kr.

Økningen i andelen innvandrere som mottok bostøtte i perioden 2002-2004 skyldes delvis endringer i bostøttens regelverk. Fra høsten 2004 fikk flyktninger som mottok introduksjonsstønad rett til bostøtte. Endringen ble foretatt for å styrke introduksjonsordningen for nyankomne flyktninger. Flere som leier bolig kunne som følge av regelverksendringer i årene 2001-2004 søke bostøtte. Dette har spesielt kommet innvandrere til gode, da om lag 40 prosent av innvandrerne bor i leide boliger⁸, jf. Statistisk sentralbyrås (SSBs) Folke- og bolig telling 2001 – Innvandreres boforhold.

Bostøtteindikatoren gjenspeiler at i de laveste inntektsgruppene har innvandrere større problemer med å dekke løpende boliggifter enn befolkningen generelt. Det framtidige forholdet mellom innvandrerbefolkningens inntektsutvikling og prisutviklingen i boligmarkedene vil være avgjørende for kommende endringer i indikatoren. Regjeringen har igangsatt et omfattende arbeid for å gå grundig gjennom bostøtteordningen. Endringer i bostøtteordningen vil bli forelagt Stortinget høsten 2007.

Det å være inkludert på boligmarkedet innebærer blant annet at den enkelte har et bosted eller en plass med tilfredsstillende fysisk standard, som husstanden har eksklusiv tilgang til, og der de kan opprettholde privatliv og sosiale relasjoner. Videre har vedkommende og hans/hennes familie disposisjonsrett til dette bostedet. En bostedsløs er en person eller husholdning som oppholder seg på steder der ett, eller flere av disse aspektene er fraværende.

Regjeringen har som inkluderingsmål i boligpolitikken at innvandrere skal sikres botrygghet og forhindres fra utstøting i boligmarkedene, jf. omtalen av dette i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Kommunal- og regionaldepartementet under Hovedmål 2 Boliger til vanskeligstilte på boligmarkedet. Gode og trygge boforhold legger til rette for å sikre barn og ungdom trygge oppvekstvilkår, samtidig som det gir voksne et viktig fundament for aktiv deltakelse i arbeid og samfunnsniv for øvrig.

I tildelingsbrevet for 2006 til Husbanken er det, bl.a. som et ledd i å forbedre indikatorene på området, gitt et oppdrag om å vurdere nye og forbedrede indikatorer som kan omfatte flere av låne- og tilskuddsmidlene i Husbanken. Resultatene av dette arbeidet vil bli fulgt opp av departementet i 2007.

Status:

- Andelen innvandrere som mottok bostøtte økte fra 14 til 18 prosent i perioden 2002 til 2004. Andelen mottakere blant innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn økte i samme periode fra 19 til 25 prosent. I samme periode er mottakere i befolkningen som helhet stabil på 4,1 prosent⁷.

Omfanget av bostedsløshet i Norge er kartlagt tre ganger, i 1996, 2003 og 2005. Neste kartlegging vil finne sted i 2007. Omfanget av bostedsløshet har gått ned siden 1996, men noe opp siden 2003. Andelen bostedsløse født utenfor Norge er høyere enn i befolkningen generelt. Det er store forskjeller mellom kommuner og kommune grupper. I Oslo hadde 26 prosent av de bostedsløse bakgrunn fra Afrika eller Asia. Andelen bostedsløse med fødeland utenfor Vest-Europa har økt med ett prosentpoeng. Imidlertid har andelen bostedsløse med fødeland utenfor Vest-Europa relativt sett gått ned. Dette skyldes at det i 1996 var om lag 4 prosent og om lag 6,6 prosent i 2005 av befolkningen med fødeland utenfor Vest-Europa.

Blant bostedsløse er andelen menn 76 prosent og andelen kvinner 24 prosent (2005). Dette er den samme andelen som i 2003 og 1996. For bostedsløse som kommer fra ikke-vestlige land er andelen 78 prosent for menn og 22 prosent for kvinner.

Personer med fødeland utenfor Vest-Europa og Nord-Amerika har i mindre grad enn bostedsløse for øvrig tilleggsproblemer som psykisk lidelse og rusproblem. Denne gruppen oppholder seg også oftere hos venner og bekjente enn bostedsløse for øvrig. Husbanken kan tilby kompetansetilskudd til utviklingsprosjekter som kan bidra til at det utvikles gode modeller for at denne gruppen sikres større deltakelse på boligmarkedet.

Regjeringen vil avskaffe bostedsløshet. Regjeringen viderefører og forsterker derfor innsatsen i arbeidet med strategien På vei til egen bolig. Strategien inneholder konkrete resultatmål som det tas sikte på å nå innen utgangen av 2007. Disse er:

- Antall begjæringer om utkastelser skal reduseres med 50 prosent og antall utkastelser med 30 prosent.

- Ingen skal måtte tilbringe tid i midlertidige løsninger ved løslatelse fra fengselsopphold.
- Ingen skal måtte tilbringe tid i midlertidige løsninger etter utskrivelse fra institusjon.
- Ingen skal tilbys døgnovernatting uten kvalitetsavtale.
- Ingen skal oppholde seg mer enn tre måneder i midlertidig botilbud.

Husbanken koordinerer innsatsen i arbeidet med strategien. Sentralt gjøres dette i tett samarbeid med Sosial- og helsedirektoratet. Regionalt samarbeides det tett med fylkesmenn. Namsmenn, kriminalomsorg, helseforetak, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, Aetat og Helsetilsynet er også sentrale statlige samarbeidspartnere.

Kommunene er de viktigste gjennomførere av strategien. Sosialtjenestelovens bestemmelser om å skaffe midlertidig husvære og å medvirke til å skaffe bolig forvaltes av kommunene. For tidligere bostedsløse vil det oftest være nødvendig med tjenester etter sosial- og helselovgivning for å bli boende i sine boliger. Også dette er kommunenes ansvar, og det må legges opp til et samarbeid på tvers av etater og virksomheter.

Strategien skal gjennomføres innenfor det ordinære virkemiddelapparatet. Arbeidet med strategien har høy prioritet innenfor Husbankens låne- og tilskuddsordninger, som blant annet boligtilskudd og kompetansetilskuddet. Videre forvalter Sosial- og helsedirektoratet tilskudd til oppfølgingstjenester i bolig.

Handlingsplanen mot fattigdom inneholder flere tiltak til forbedringer av de boligøkonomiske virkemidlene. Tiltakene vil også bidra til å styrke personer med innvandrerbakgrunn på boligmarkedet.

Bolig

- De aller fleste uten innvandrerbakgrunn bor i eid bolig (84 prosent). Eierandelen varierer mye mellom ulike innvandrerg grupper. Botid i Norge synes å ha stor betydning for om man eier eller leier. Mens kun 19 prosent av innvandrerne fra Irak og Afghanistan bodde i eid bolig i 2001, bodde 74 prosent av innvandrerne med landbakgrunn fra India og 67 prosent fra Pakistan i eid bolig. Dette har også sammenheng med at flyktninger leier bolig, ofte av kommunene, i en periode etter ankomst.
  - Personer med innvandrerbakgrunn bor flere i hver bolig, og det er spesielt innvandrere fra Asia som bor i de største husholdningene. Tilsvarende er det også vanlig blant innvandrere fra Afghanistan, Somalia og det tidligere Jugoslavia med husholdninger med mer enn fire personer. Personer med innvandrerbakgrunn bor også trangere enn personer uten innvandrerbakgrunn. Innvandrere fra ikke-vestlige land disponerer både minst areal og færrest antall rom pr. person. Av de uten innvandrerbakgrunn, bor 68 prosent i boliger på 100 kvm eller mer. Av ikke-vestlige innvandrere har 35 prosent bolig med 100 kvm eller mer.
-

Kultur og media

Mål:

Økt deltakelse og økt andel aktive utøvere med innvandrerbakgrunn innenfor kultur og mediesektoren.

Indikatorer:

- Andel arbeidstakere med innvandrerbakgrunn innen kultur- og mediesektoren.
- Andel statlig oppnevnte styremedlemmer med innvandrerbakgrunn i teater- og orkesterinstitusjoner.
- Andel norske skjønnlitterære boktitler forfattet av personer med innvandrerbakgrunn innkjøpt av Norsk kulturråd*

* Se faktaboks

Regjeringen vil synliggjøre det flerkulturelle perspektivet på alle felter i kulturlivet og bidra til å skape bedre møteplasser mellom majoritets- og minoritetskulturer. Kulturpolitikkenes viktigste oppgave er å legge til rette for et mangfold av ulike kulturtilbud og kunstneriske uttrykk. Det er et mål i kulturpolitikken å sikre at alle får tilgang til kunst- og kulturopplevelser, samt å sørge for at muligheten til å uttrykke seg gjennom kunst og kultur ikke skal være avhengig av geografi og sosiale skillelinjer. De nasjonale og regionale kulturinstitusjonene er viktige kulturformidlere. Det er viktig at de etablerte kulturorganisasjonene blir reelt flerkulturelle, både i kunstuttrykk og repertoarvalg, og ved å gi plass til kunstnere med innvandrerbakgrunn.

For at mediene skal fungere som en infrastruktur for informasjon og ytringer i samfunnet, må de tilby et mangfold av troverdig informasjon som ivaretar behovene til alle grupper i samfunnet.

Status:

- Arbeidstakere med innvandrerbakgrunn utgjør 6,8 prosent av alle arbeidstakere innen kultur- og mediesektoren. Av disse var 54 prosent kvinner og 46 prosent menn (Kilde: SSB).

- Av 100 statlig oppnevnte styremedlemmer i teaterinstitusjonene og symfoniorkestrene har fire styremedlemmer innvandrerbakgrunn (tre kvinner, en mann). Dette utgjør en andel på fire prosent. Rapporteringen omfatter 17 scenekunstinstitusjoner (teater, opera, ballett) og seks orkesterselskaper med fast årlig tilskudd fra Kultur- og kirke departementet (Kilde: Norsk teater- og orkesterforening).
- I 2005 omfattet innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for voksne 197 titler hvorav fire titler av forfattere med innvandrerbakgrunn. Dette utgjør en andel på 2 prosent. Innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for barn og unge omfatter 128 titler, hvorav to titler av forfattere med innvandrerbakgrunn, dvs. en andel på 1,6 prosent (Kilde: Norsk Kulturråd).

Tabell 11 gir utvalgte data fra Statistisk sentralbyrås (SSBs) statistikk over arbeidstakere innen fritidsvirksomhet, kulturell tjenesteyting og sport for ytterligere belysning av status for andelen arbeidstakere med innvandrerbakgrunn innen kultursektoren.

Teaterinstitusjonene benytter til sammen ca. 270 skuespillerårsverk i året. Fire skuespillere (to kvinner og to menn) med innvandrerbakgrunn har roller i oppsetninger i vår- og høstsesongen 2006. Dette utgjør en andel på 1,5 prosent.

2005 var et gjennombruddsår for filmer laget av personer med innvandrerbakgrunn. 13 personer med innvandrerbakgrunn hadde én eller flere nøkkelfunksjoner (produsent, regissør, manusforfatter, hovedrolleinnhaver) i norske filmer. Dette er ca. 15 prosent av alle personer med slike nøkkelfunksjoner i all norsk filmproduksjon i 2005.

Når det gjelder kulturbruken i befolkningen med innvandrerbakgrunn, indikerer kulturbruksundersøkelsene til SSB (1991-1995) at innvandrere i større grad enn befolkningen som helhet går på folkebibliotek og på museer, men i mindre grad på teater, idrettsarrangement og kunstutstilling. De leser også i større grad bøker, mens de i mindre grad leser aviser og hører på radio. Det finnes ikke undersøkelser som kan si noe om etterkommergenerasjonens kulturbruk. For å rapportere på målet om økt deltakelse, vil regjeringen til framleggelsen av neste års bud-

Tabell 11. Arbeidstakere etter innvandrerbakgrunn etter næringsgruppe og kjønn. 4. kvartal 2005

Sektor	Arbeidstakere med innvandrerbakgrunn						Arbeidstakere totalt
	Totalt	K	M	Prosent	K	M	Totalt
Film og video	153	64	89	6,9	42	58	2 212
Radio og fjernsyn	185	88	97	2,9	48	52	6 332
Selvstendig kunstnerisk virksomhet	119	62	57	11,5	52	48	1 034
Teatre, konsertsaler, musikkstudioer etc.	392	161	231	11,8	41	59	3 330
Bibliotek og arkiver	255	180	75	6,7	71	29	3788
Museer, vern av historiske steder og bygninger	266	159	107	8,0	60	40	3327

Kilde: SSB

Om næringsgruppene:

Film og video: Film- og videoproduksjon, omfatter også lydstudioer, distribusjon av film og video, filmframvisning, herunder filmklubber, ikke salg/utleie.

Radio og fjernsyn: Radio og fjernsyn, omfatter også salg og utleie av radio- og fjernsynsprogrammer, ikke programmer formidlet via kabel og satellitt.

Selvstendig kunstnerisk virksomhet: Skuespillere, musikere, forfattere, foredragsholdere, bildende kunstnere, gravører, regissører m.m.

Teater, konsertsaler, musikkstudioer etc.: Drift av teatre, konsertsaler, musikkstudioer m.m. Omfatter også billettbyråer.

Bibliotek og arkiver: Drift av biblioteker og arkiver.

Museer, vern av historiske steder og bygninger: Omfatter utstilling av alle former for samlinger (kunst, vitenskapelige, teknologiske og historiske samlinger) og særutstillinger, ikke kunsthallerier. Historiske steder og bygninger omfatter også monumenter.

sjett legge fram bedre informasjon om innvandrerbefolkningens kultur- og mediebruk.

I arbeidet for økt deltakelse og økt andel aktive utøvere med innvandrerbakgrunn innenfor kultur- og mediesektoren er det en særlig utfordring å utvikle strategier og virkemidler som tar hensyn til prinsippene om kunstnerisk frihet og en armlengdes avstand mellom politisk styring og kunstneriske valg.

Stortingsmelding nr. 17 (2005-2006) 2008 som markeringsår for kulturelt mangfold ble lagt fram i juni 2006. Meldingen beskriver tiltaket slik:

«Målet med markeringsåret er at aktiviteter og prosesser gjennom det året skal bidra til å øke innbyggernes mulig-

heter til å delta i og oppleve det mangfold av kulturuttrykk som dagens norske samfunn faktisk kan frambringe.

Videre skal året brukes til å utvikle arenaer og tiltak som stimulerer kulturaktørene med bakgrunn henholdsvis i majoritets- og minoritetskulturer til å utvikle samhandlings- og samarbeidsmonster. Institusjoner og organisasjoner som mottar offentlig støtte til kulturaktiviteter, skal i større grad enn i dag avspeile det kulturelle mangfoldet som finnes i dagens Norge. Et mer langsiktig mål er å øke innbyggernes kunnskap om og respekt for kulturelt mangfold som en nødvendig og positiv dimensjon ved det norske samfunnet. Slik sett skal 2008 markere starten på en utvikling der stimulering av kulturelt mangfold blir et markant og gjennomgående trekk ved norsk kulturpolitikk.»

Kultur

Regjeringens hovedmål for kulturpolitikken er å legge til rette for:

- kunstnerisk kvalitet og nyskaping
- bevaring og sikring av kulturarven
- formidling av et rikt og mangfoldig kulturtilbud til hele befolkningen

Medier

For å ivareta ytringsfriheten som en forutsetning for et levende demokrati skal mediepolitikken blant annet sikre:

- et mangfold av informasjonstilbud og ytringsmuligheter for smale og brede grupper i samfunnet; inkl. barn og ungdom, den samiske befolkningen og ulike minoritetsgrupper
- et mangfold av uavhengige nyhets- og aktualitetsmedier av høy kvalitet på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå
- medienes tilgjengelighet for allmennheten

Norsk Kulturråds innkjøpsordning for ny norsk skjønnlitteratur

Norsk Kulturråds innkjøpsordning for ny norsk skjønnlitteratur omfatter årlig innkjøp av ca. 200 titler skjønnlitteratur for voksne og innkjøp av ca. 100 titler for barn og unge. De innkjøpte titlene omfatter en stor del av forlagenes samlede utgivelser av norsk skjønnlitteratur. De innkjøpte bøkene gjøres tilgjengelig for publikum gjennom folkebibliotekene.

Staten som arbeidsgiver

Mål:

Andel personer med innvandrerbakgrunn ansatt i staten skal øke.

Indikatorer:

- Andel personer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn ansatt i statsadministrasjonen.
- Andel personer med innvandrerbakgrunn ansatt i heleide statlige selskaper.

Staten som arbeidsgiver har et særlig ansvar for å gå foran som et godt eksempel ved å øke andelen av de statsansatte som har innvandrerbakgrunn. Regjeringen ønsker å bidra til å ta i bruk den kompetansen personer med innvandrerbakgrunn representerer også i statsforvaltningen og legge til rette for større mangfold. Mangfold er nødvendig for å løse oppgavene i et mer sammensatt samfunn med stadig større kompleksitet. Det er også viktig for statens legitimitet at forvaltningen så langt som mulig gjenspeiler mangfoldet i befolkningen. Regjeringen mener også at det er viktig at personer med innvandrerbakgrunn sikres innpass i statlig næringsvirksomhet. Derfor presenteres en ny indikator – andel personer med innvandrerbakgrunn i heleide statlige selskaper. For øvrig vises det til St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Fornyings- og administrasjonsdepartementet, kap. 1500 og kap. 1502 og St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet, resultatområde 6.

Status:

- *Andel personer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn ansatt i statsadministrasjonen:*

Tall som det daværende Moderniseringsdepartementet innhentet fra Statens sentrale tjenestemannsregister til St.prp. nr. 1 (2005-2006) viste at i oktober 2004 hadde bare 2,3 prosent av de ansatte i statsadministrasjonen ikke-vestlig innvandrerbakgrunn. Statsadministrasjonen omfatter departementene og deres underliggende etater. Det var imidlertid store variasjoner mellom departementsområdene. Andelen ansatte med

ikke-vestlig bakgrunn var høyest innenfor områdene til Kommunal- og regionaldepartementet, med 7,6 prosent. Deretter fulgte Helse- og omsorgsdepartementet med 5 prosent. Forsvarsdepartementet og Justis- og politidepartementet kom dårligst ut med henholdsvis 0,5 og 1 prosent ansatte med ikke-vestlig bakgrunn. Tall pr. oktober 2005 vil foreligge i oktober 2006.

- *Andelen personer med innvandrerbakgrunn ansatt i heleide statlige selskaper:*

Statistikk fra Statistisk sentralbyrå (SSB) for 2004 og 2005 viser at andelen ansatte med innvandrerbakgrunn i heleide statlige selskaper økte fra 7,5 til 7,8 prosent fra 4. kvartal 2004 til 4. kvartal 2005. Andelen ansatte med ikke-vestlig bakgrunn i de heleide statlige selskapene økte fra 4,2 til 4,4 prosent.

Andelen ansatte med innvandrerbakgrunn var i 4. kvartal 2005 høyest innen helseforetakene med 8,6 prosent. 4,4 prosent av de ansatte innen helseforetakene hadde ikke-vestlig bakgrunn. 2,8 prosent av disse var kvinner. I de heleide statlige foretakene hadde 6 prosent innvandrerbakgrunn, herav 4,6 prosent med ikke-vestlig bakgrunn.

For å styrke arbeidet med mangfold i staten, oppfordret det daværende Moderniseringsdepartementet i 2002 statlige virksomheter til å bruke følgende formulering i sine stillingsannonser: «Den statlige arbeidsstyrken skal i størst mulig grad gjenspeile mangfoldet i befolkningen. Det er derfor et personalpolitisk mål å oppnå en balansert alders- og kjønnsammensetning og rekruttere personer med innvandrerbakgrunn. Personer med innvandrerbakgrunn oppfordres til å søke stillingen». En kartlegging foretatt i 2005 viser at virksomhetene følger denne oppfordringen på en god måte.

Statlige virksomheter er pålagt å innkalle minst én kvalifisert person med ikke-vestlig bakgrunn til jobbintervju. I 2005 gjorde det daværende Moderniseringsdepartementet en undersøkelse i departementene og underliggende etater om hvordan statlige virksomheter følger opp denne ordningen. Det ble også spurt om hvor mange stillingsutlysninger virksomhetene hadde hatt i perioden 1. juni 2004 - 1. juni 2005, hvor mange ikke-vestlige innvandrere som var innkalt til jobbintervju, og hvor mange av dem

Tabell 12. Sysselsatte 16-74 år i statlig forvaltning og statlig eide foretak. I alt og personer med innvandrerbakgrunn (innvandrere og etterkommere). 4. kvartal 2005.

Sektor	Sysselsatte I alt	Personer med innv. bakgrunn I alt	Andel med innv. bakgrunn I alt	Menn Innvandrerbakgrunn			Kvinner Innvandrerbakgrunn		
				Vestlig	Ikke-vestlig	I alt	Vestlig	Ikke-vestlig	
I alt	335 476	21 364	6,4	158 408	4 215	5 786	177 068	5 643	5 720
110 Statlig forvaltning	247 729	16 739	6,8	101 122	3 149	3 759	146 607	5 025	4 806
<i>herav helseforetak</i>	102 784	8 796	8,6	22 225	1 235	1 689	80 559	2 992	2 880
150 Norges Bank	570	25	4,4	337	9	4	233	4	8
190 Statlige låneinstitusjoner	1 369	64	4,7	618	8	18	751	12	26
610 Statlig forretningsdrift	3 816	207	5,4	1 775	28	37	2 041	52	90
630 Statlig eide foretak	81 054	4 312	5,3	53 856	1 016	1 963	27 198	546	787
<i>herav heleid</i>	37 559	2 246	6	22 313	259	1 214	15 246	246	527
635 Statsforetak	938	17	1,8	700	5	5	238	4	3
Heleide – vår def.	145 097	11 266	7,8	47 013	1 527	2 945	98 084	3 294	3 500

Kilde: SSB

De nye tallene fra SSB over ansatte med innvandrerbakgrunn i statlig forvaltning og i heleide statlige selskaper viser at situasjonen varierer mye. Tallene viser at statsadministrasjonen har en noe lavere andel ansatte med innvandrerbakgrunn enn de heleide statlige selskapene.

som hadde fått stillingen. Kartleggingen viste at om lag 1 550 søkere med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn ble innkalt til intervju i forbindelse med de nesten 7 000 kunngjøringene av ledige stillinger i perioden. Av de 1 550 som ble innkalt, fikk 430 stillingen de søkte på, noe som utgjør 28 prosent av dem som var inne til intervju. Dette viser at jobbintervjuer gir personer med ikke-vestlig bakgrunn anledning til å vise sine kvalifikasjoner og kompetanse, og gir dem gode muligheter til å få den aktuelle stillingen.

For å følge opp de positive erfaringene man har hatt innen statsforvaltningen med å annonsere etter personer med innvandrerbakgrunn og innkalle minst én kvalifisert person med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn til intervju, innkalte arbeids- og inkluderingsministeren lederne i de heleide stat-

lige selskapene og de statlige helseforetakene til et møte i februar 2006. På møtet oppfordret han topplederne til å gjøre de samme rekrutteringstiltakene i sine virksomheter. Arbeids- og inkluderingsministeren vil innkalle lederne til et nytt møte på samme tid i 2007 for å høre hva som er gjort, og for å drøfte hva mer som kan gjøres for å rekruttere flere personer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn.

I de sentrale tariffoppgjørene i staten er det over flere tariffperioder avsatt midler som bl.a. er blitt brukt til å bidra til rekruttering og inkludering av personer med innvandrerbakgrunn i staten. I forrige tariffperiode, 1. mai 2004 - 30. april 2006, ble det tildelt midler bl.a. til informasjons- og kompetansetiltak for ledere og andre i virksomhetene til dette formålet.

Innkalling av personer med innvandrerbakgrunn til intervju

- Ordningen omfatter etater og virksomheter innenfor det statlige tariffområdet (departementene og deres underliggende etater)
- Virksomhetene skal innkalle minst én søker med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn til jobbintervju under forutsetning av at søkeren er kvalifisert til stillingen
- For å følge utviklingen og erfaringene med ordningen, vil Fornyings- og administrasjonsdepartementet regelmessig innhente rapporter fra statlig forvaltning. Det blir gjort en kartlegging i september 2006.

Heleide statlige selskaper

Som heleide statlige selskaper regnes her:

- Statlig forretningsdrift (for eksempel Statens Kartverk, Statsbygg)
- Statlig eide foretak (heleide) (for eksempel Posten Norge AS, NSB AS)
- Statsforetak (for eksempel Statkraft SF, Statskog SF)
- Helseforetakene

Noter:

- 1 *Beregningsmåten avviker fra fjorårets tall ved at det tas utgangspunkt i arbeidsstyrken.*
- 2 *Dvs. når innvandrerne trekkes ut av den totale gruppen av ledige.*
- 3 *Det gjøres oppmerksom på at datagrunnlaget er beheftet med en viss usikkerhet. Andelen minoritetsspråklige barn i barnhage er regnet ut med bakgrunn i KOSTRA-tall på antallet minoritetsspråklige barn i barnehage og befolkningsstatistikk for innvandrerbarn 1 til 5 år, med unntak av svenske, danske og engelske barn. Grunnlagstallene er fra SSB.*
- 4 *Daugstad, Gunnlaug (2006): Omfang av bruk av kontantstøtte blant barn med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn. SSB-rapport 2006/26.*
- 5 *Det kan i år ikke rapporteres på den delen av indikatoren som gjelder resultater fra nasjonale prøver i matematikk på grunn av at resultatene fra prøvene forelå for sent.*
- 6 *Disse tallene er noe annerledes enn rapportert i 2006, da det den gang ikke ble brukt faktiske, men estimerte tall på antall stemmeberettigede.*
- 7 *Det er registrert en forbigående økning av andelen mottakere av bostøtte i hele befolkningen i 2003. Dette er sannsynligvis et resultat av økt oppmerksomhet om bostøtten som følge av stort mediefokus på ekstraordinært høye strømpriser.*
- 8 *For grupper av flyktninger som har kommet de siste årene er leieandelen langt høyere.*

Utgitt av:
Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer av denne publikasjonen fra:
Departementenes servicesenter
Kopi- og distribusjonsservice
www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@ft.dep.no
Telefaks: 22 24 27 86

Oppgi publikasjonskode: A-0010 B
Trykk: PDC Tangen 09/2006 - 8000
Design: www.lucas.no

